

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

57-1

Brno 2016

PŘEHLED VÝZKUMŮ

57-1

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 57
Volume 57

Číslo 1
Issue 1

Předseda redakční rady Head of editorial board	Pavel Kouřil
Redakční rada Editorial board	Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski, Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik
Odpovědný redaktor Editor in chief	Petr Škrdla
Výkonná redakce Assistant Editors	Hedvika Břínková, Jiří Juchelka, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová, Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela
Technická redakce, sazba Executive Editors, Typography	Barbora Tesařová
Software Software	Adobe InDesign CC
Fotografie na obálce Cover Photography	Zelená Hora (okr. Vyškov). Starobronzový kamenný segment. Zelená Hora (Vyškov District). Early Bronze Age stone segment.
Adresa redakce Address	Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. Čechyňská 363/19 602 00 Brno IČ: 68081758 E-mail: pv@arub.cz Internet: http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html
Tisk Print	Azu design, s. r. o. Bayerova 805/40 602 00 Brno

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2016
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Copyright ©2016 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

EDITORIAL

Vážení přispěvatelé a čtenáři časopisu Přehled výzkumů. V letošním roce uběhlo 60 let od rozhodnutí pracovníků Ústavu referovat o svých výzkumech ve vlastním odborném časopise (viz příloha). První číslo Přehledu výzkumů shrnulo výzkumy provedené ve výzkumné sezóně 1956. Od tohoto roku časopis pravidelně předkládá souhrny výzkumů provedené v jednotlivých výzkumných sezónách. Postupem času došlo k posunu od čistě informačního souhrnu provedených výzkumů k plnohodnotnému vědeckému časopisu, který předkládá i studie a krátké články k aktuálním otázkám oboru se zaměřením nejen na moravskou prehistorii, ale i na její širší souvislosti. V současné době je časopis veden v evropské databázi ERIH a je na seznamu recenzovaných periodik vydávaných v České republice. Čtenářům je k dispozici nejen v tištěné podobě, ale taktéž volně na internetu v tiskové kvalitě (open access journal). Nezbývá než poděkovat všem redaktorům, kteří se na tvorbě časopisu v průběhu let podíleli, všem přispěvatelům a časopisu popřát nejen aby se v současné vědecké produkci neztratil, ale aby se dále zkvalitňoval a v neposlední řadě spoustu dalších čísel a spokojených čtenářů.

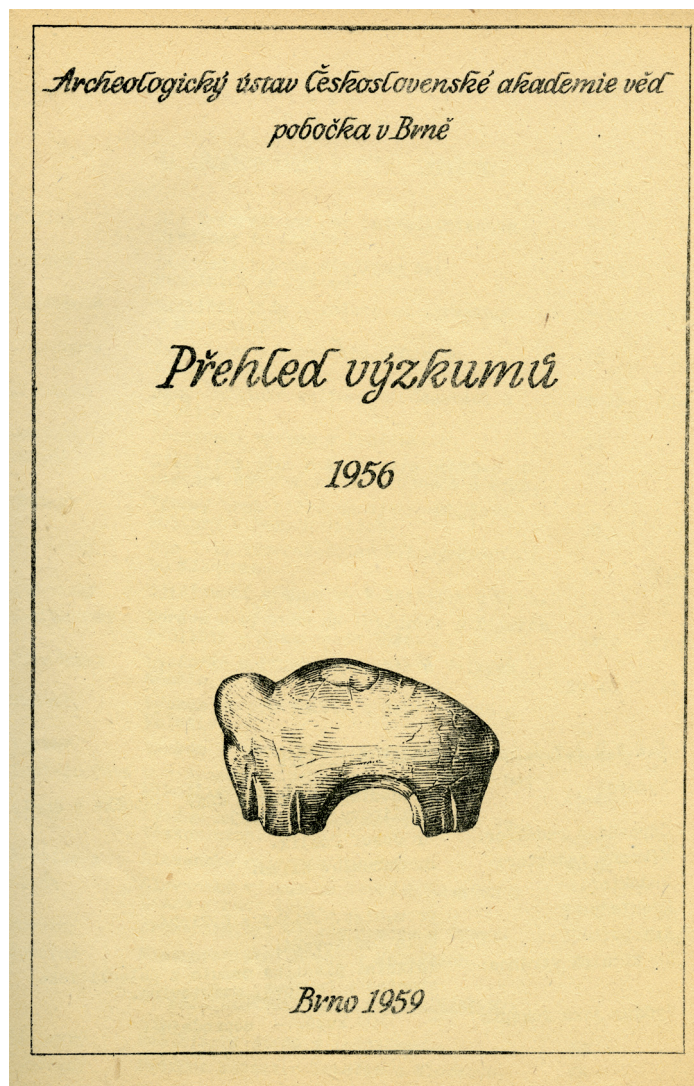
V Brně, 7. června 2016, redakce

Dear contributors and readers of Přehled výzkumů. Sixty years ago employees of our Institute founded a journal where they could publish their own research results (see attachment). The first issue of Přehled výzkumů summarized research conducted during 1956. Since the inaugural issue the journal regularly publishes research summaries for each field season. Over time the journal content widened its scope from research summaries to becoming a well-rounded scientific journal that also presents studies and articles addressing topical research questions, while focusing not only on Moravian prehistory, but also the wider context. The journal is currently listed on the ERIH European database and is also on the list of reviewed periodicals published in the Czech Republic. It is available to its readers in printed form as well as electronically as an open access journal. We would like to express our gratitude to all the editorial staff who participated in its production over the years and to all the contributors. We wish it all the best in the future, we trust it will continue its track record of continual improvement with many future issues and satisfied readers.

Brno, 7th June, editorial board

Sehr geehrte Mitwirkende und Leser der Zeitschrift Přehled výzkumů (Forschungsüberblick). In diesem Jahr sind 60 Jahre vergangen, seit die Mitarbeiter des Instituts entschieden haben, ihre Forschungsarbeiten in einer eigenen Fachzeitschrift zu veröffentlichen (vgl. Anlage). Die erste Ausgabe des Forschungsüberblicks brachte eine Zusammenfassung der in der Forschungssaison 1956 erfolgten Forschungsarbeiten. Seit diesem Jahr bringt die Zeitschrift regelmäßig Resümees der in den jeweiligen Forschungssaisonen durchgeführten Forschungen. Sukzessive entwickelte sich die Zeitschrift von einem rein informativen Überblick der erfolgten Forschungsarbeiten zu einer vollwertigen wissenschaftlichen Zeitschrift, die u.a. auch Studien und kurze Artikel zu aktuellen Fragen im Bereich vorlegt, die nicht nur auf die mährische Vorgeschichte, sondern auch auf ihre breiteren Zusammenhänge fokussiert sind. Die Zeitschrift ist heute in der europäischen Datenbank ERIH registriert und steht auf der Liste der rezensierten in der Tschechischen Republik herausgegebenen Periodika. Den Lesern steht sie nicht nur in gedruckter Form, sondern frei im Internet in Druckqualität (open access journal) zur Verfügung. Bleibt nur allen Redakteuren, die an der Schaffung der Zeitschrift im Verlauf der Jahre beteiligt waren, Dank auszusprechen und allen Mitwirkenden sowie der Zeitschrift zu wünschen, in der gegenwärtigen wissenschaftlichen Produktion nicht unter zu gehen, sondern im Gegenteil, noch besser zu werden, und nicht zuletzt viele weitere Ausgaben und zufriedene Leser.

Brno, 7. Juni 2016, die Redaktion

Ediční činnost

Pobočka ústavu v Brně zařazuje do své zprávy poprvé také ediční činnost. Vyvinula se z popudu vědeckých pracovníků ústavu jako skutečná potřeba a odpověď na tíživou otázku, která je v různých souvislostech zaměstnávala již delší dobu.

Podíváme-li se zpětně na naši archeologickou produkci, vidíme, že AR – původně rychle informující časopis o výzkumné činnosti, jež nahradil „Zprávy ústavů“ – se povznesl nad tento prostý cíl. AR se stal odborným časopisem přinášejícím též vážnou problematiku, přehledy o výzkumech v cizích státech, s dalšími speciálně zaměřenými rubrikami.

Část původního poslání AR nahrazovaly po několik let Liblické sborníky s přehledem všech výzkumů. Neudržely rovněž tuto náplň, neboť nebylo dost dobře možno obsáhnout s rozrůstajícími se výzkumy všechny akce. V posledních letech se v soulase s programem pravidelných konferencí v Liblicích omezily proto jen na výběrové zprávy a referáty s hlubším zaměřením.

Vyšli jsme tedy z potřeby podchytit veškeré práce provedené brněnskou pobočkou v jednom roce v – Přehledech výzkumů. Mají proto předně svůj význam pro archiv nálezových zpráv. Uveřejňují resumé skutečně všech výzkumů soustavných, zjišťovacích i záchranné akce. Přinášejí i kresebné tabulky s materiálem, plánky a cizojazyčný resumé. Mají tedy též jistou odbornou hodnotu nejen pro archiv a ostatní pracovníky domácí, ale i badatele zahraniční. Z tohoto důvodu představují též značný přínos pro knihovnu pobočky, která tak získává možnost výměny publikací, jež až dosud chyběla.

...

„Přehled výzkumů“ bude pobočka vydávat pravidelně každý rok a uvažuje se i o jiné, odborně vydávané řadě (Fontés, Materiály). Ediční činností sleduje pobočka dosáhnouti vydávání vlastního samostatného časopisu, v němž by její pracovníci měli takové možnosti publikační, jako jejich kolegové na všech ostatních archeologických pracovištích. ...

Obsah

Studie a krátké články Case Studies and Short Articles Studien und kurze Artikel

9

Petr Škrdla, Tereza Rychtaříková, Ladislav Nejman, Jaroslav Bartík, Alena Hrušková, Jan Krása
Ořechov IV: Nová lokalita bohunicienů nad údolím Bobravy

11

Jiří Svoboda, Martin Novák, Sandra Sázelová

Pavlov I. Předběžné výsledky výzkumu v letech 2013 – 2015

33

Jaroslav Bartík, Milan Vokáč, Martin Kuča, Alžběta Čerevková, Lubomír Prokeš, Miriam Nývtová Fišáková
**Sídlště kultury s moravskou malovanou keramikou u Slavíkovice a jeho postavení
v kontextu západní periferie lengyelské oikumeny na Moravě**

59

Lubomír Šebela

**Kulturní proměny na přelomu doby kamenné a bronzové na Moravě a mimo ni
ve světle kamenné štípané industrie**

87

Jaroslav Tejral

**Nochmals zum archäologischen Niederschlag der frühen Völkerwanderungszeit
in Nordprovinzen des römischen Reiches**

123

Přehled výzkumů na Moravě a ve Slezsku 2015 Overview of Excavations in Moravia and Silesia 2015 Übersicht den Grabungen in Mähren und Schlesien 2015

149

Paleolit, Paleolithic, Paläolithikum 151

Brno (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město)	151
Brno (k. ú. Maloměřice, okr. Brno-město)	152
Klentnice (okr. Břeclav)	153
Kojatín (okr. Třebíč)	153
Olšovec (okr. Přerov)	154
Pavlov (okr. Břeclav)	154
Tvarožná (okr. Brno-venkov)	156

Neolit, Neolithic, Neolithikum 159

Bílov (okr. Nový Jičín)	159
Bohutice (okr. Znojmo)	159
Bučovice (okr. Vyškov)	159
Dambořice (okr. Hodonín)	160
Dolany (k. ú. Dolany u Olomouce, okr. Olomouc)	160
Jinačovice (okr. Brno-venkov)	160
Kelč (k. ú. Nemětice, okr. Vsetín)	161
Kobeřice (k. ú. Kobeřice ve Slezsku, okr. Opava)	161
Kojatín (okr. Třebíč)	162
Kyjovice (okr. Znojmo)	163
Lipůvka (okr. Blansko)	164
Luděrov (okr. Olomouc)	165
Luleč (okr. Vyškov)	165

Milovice (k. ú. Milovice u Mikulova, okr. Břeclav)	165
Modřice (okr. Brno-venkov)	166
Moravičany (okr. Šumperk)	166
Moravské Knínice (okr. Brno-venkov)	167
Neslovice (okr. Brno-venkov)	167
Ochoz u Brna (okr. Brno-venkov)	168
Olomouc (k. ú. Povel, okr. Olomouc)	168
Ostrožská Lhota (okr. Uherské Hradiště)	170
Podivín (okr. Břeclav)	170
Podivín (okr. Břeclav)	171
Podolí (k. ú. Podolí u Přerova, okr. Přerov)	171
Popůvky (k. ú. Popůvky u Brna, okr. Brno-venkov)	172
Postřelmov (okr. Šumperk)	173
Pozořice (okr. Brno-venkov)	174
Pravčice (okr. Kroměříž)	174
Prostějov (k. ú. Vrahovice, okr. Prostějov)	174
Přerov (okr. Přerov)	175
Radslavice (k. ú. Radslavice u Přerova, okr. Přerov)	175
Rozdrojovice (okr. Brno-venkov)	176
Skržice (okr. Kroměříž)	176
Sivice (okr. Brno-venkov)	176
Studénka (k. ú. Butovice, okr. Nový Jičín)	176
Šelešovice (okr. Kroměříž)	177
Třebíč (okr. Třebíč)	178
Uničov (okr. Olomouc)	178
Višňové (okr. Znojmo)	180
Zlín (k. ú. Malenovice u Zlína, okr. Zlín)	181

Eneolit, Eneolithic, Äneolithikum. 183

Babice (k. ú. Babice u Šternberka, okr. Olomouc)	183
Brodek u Prostějova (okr. Prostějov)	183
Dambořice (okr. Hodonín)	185
Dolany (k. ú. Dolany u Olomouce, okr. Olomouc)	185
Držovice (k. ú. Držovice na Moravě, okr. Prostějov)	186
Dub nad Moravou (okr. Olomouc)	188
Fryšták (k. ú. Dolní Ves, okr. Zlín)	188
Chvalkov-Lísky (k. ú. Lísky, okr. Kroměříž)	189
Ivančice (k. ú. Budkovice, okr. Brno-venkov)	189
Kobeřice (k. ú. Kobeřice ve Slezsku, okr. Opava)	190
Laškov (k. ú. Krakovec na Moravě, okr. Prostějov)	190
Měrovice nad Hanou (okr. Přerov)	191
Mikulov (k. ú. Mikulov na Moravě, okr. Břeclav)	191
Modřice (okr. Brno-venkov)	191
Moravičany (okr. Šumperk)	192
Olomouc (k. ú. Povel, okr. Olomouc)	192
Olšany u Prostějova (okr. Prostějov)	193
Opava (k. ú. Kylešovice, okr. Opava)	194
Podivín (okr. Břeclav)	194
Podivín (okr. Břeclav)	195
Popůvky (k. ú. Popůvky u Brna, okr. Brno-venkov)	195
Přerov (k. ú. Kozlovice u Přerova, okr. Přerov)	195
Raková u Konice (okr. Prostějov)	196
Senička (okr. Olomouc)	196
Slatinice (k. ú. Slatinice na Hané, okr. Olomouc)	198
Stavenice (okr. Šumperk)	198
Těšetice (k. ú. Těšetice u Olomouce, okr. Olomouc)	198
Újezd u Brna (okr. Brno-venkov)	199
Uničov (okr. Olomouc)	199

Úsov (k. ú. Úsov-město, okr. Šumperk)	199
Velká Bystřice (okr. Olomouc)	200
Všechovice (k. ú. Všechovice u Tišnova, okr. Brno-venkov)	200
Znojmo (k. ú. Znojmo-město, okr. Znojmo)	200
Doba bronzová, Bronze Age, Bronzezeit.	203
Blučina (okr. Brno-venkov)	203
Branišovice (okr. Brno-venkov)	203
Brno (k. ú. Bystřec, okr. Brno-město)	204
Brno (k. ú. Horní Heršpice, okr. Brno-město)	204
Bučovice (okr. Vyškov)	205
Dambořice (okr. Hodonín)	205
Dolany (okr. Olomouc)	206
Horní Němčí (okr. Uherské Hradiště)	206
Drahanovice (okr. Olomouc)	208
Drnholec (okr. Břeclav)	208
Ivanovice na Hané (okr. Vyškov)	209
Ivanovice na Hané (okr. Vyškov)	209
Javorník (k. ú. Bílý Potok, okr. Jeseník)	210
Klentnice (okr. Břeclav)	210
Kobeřice (okr. Opava)	211
Komořany (k. ú. Komořany na Moravě, okr. Vyškov)	212
Koválovice-Osíčany (k. ú. Koválovice u Tištiny, okr. Prostějov)	213
Litovel (okr. Olomouc)	213
Litovel (k. ú. Nasobůrky, okr. Olomouc)	215
Mackovice (okr. Znojmo)	215
Malešovice (okr. Brno-venkov)	216
Mikulovice (k. ú. Mikulovice u Znojma, okr. Znojmo)	216
Milovice (k. ú. Milovice u Mikulova, okr. Břeclav)	217
Modřice (okr. Brno-venkov)	217
Modřice (okr. Brno-venkov)	218
Moravičany (okr. Šumperk)	218
Moravský Krumlov (k. ú. Rokytná, okr. Znojmo)	219
Náměšš na Hané (okr. Olomouc)	220
Novosedly (k. ú. Novosedly na Moravě, okr. Břeclav)	220
Olomouc (k. ú. Povel, okr. Olomouc)	222
Otrokovice (k. ú. Kvítkovice u Otrokovic, okr. Zlín)	222
Podivín (okr. Břeclav)	223
Podivín (okr. Břeclav)	223
Podmolí (okr. Znojmo)	224
Podolí (k. ú. Podolí u Brna, okr. Brno-venkov)	225
Police (okr. Šumperk)	226
Popůvky (k. ú. Popůvky u Brna, okr. Brno-venkov)	227
Prostějov (okr. Prostějov)	227
Prostějov (k. ú. Čechovice u Prostějova, okr. Prostějov)	228
Prostějov (k. ú. Krasice, okr. Prostějov)	228
Racková (okr. Zlín)	229
Roštín (okr. Kroměříž)	229
Sudoměřice (okr. Hodonín)	229
Šelešovice (okr. Kroměříž)	229
Šumice (okr. Brno-venkov)	230
Těšetice (k. ú. Těšetice u Znojma, okr. Znojmo)	230
Uherský Brod (okr. Uherské Hradiště)	231
Újezd u Brna (okr. Brno-venkov)	231
Uničov (okr. Olomouc)	231
Valašské Meziříčí (k. ú. Bynina, okr. Vsetín)	231
Velké Opatovice (okr. Blansko)	232
Viničné Šumice (okr. Brno-venkov)	233

Vlasatice (okr. Brno-venkov)	233
Vřesovice (k. ú. Vřesovice u Prostějova, okr. Prostějov)	234
Zlín (k. ú. Malenovice u Zlína, okr. Zlín)	236
Žalkovice (okr. Kroměříž)	236

Doba železná, Iron Age, Eisenzeit. 237

Břeclav (okr. Břeclav)	237
Břestek (okr. Uherské Hradiště)	237
Dambořice (okr. Hodonín)	238
Horní Dunajovice (okr. Znojmo)	238
Hulín (okr. Kroměříž)	238
Ivanovice na Hané (okr. Vyškov)	239
Litovel (k. ú. Nasobůrky, okr. Olomouc)	239
Milovice (k. ú. Milovice u Mikulova, okr. Břeclav)	240
Modřice (okr. Brno-venkov)	240
Moravičany (okr. Šumperk)	241
Náměšť na Hané (okr. Olomouc)	241
Podivín (okr. Břeclav)	241
Podmolí (okr. Znojmo)	242
Pozořice (okr. Brno-venkov)	242
Pravčice (okr. Kroměříž)	242
Prostějov (k. ú. Čechovice u Prostějova, okr. Prostějov)	243
Prostějov (k. ú. Krasice, okr. Prostějov)	243
Slatinice (k. ú. Slatinice na Hané, okr. Olomouc)	243
Újezd u Brna (okr. Brno-venkov)	244
Uničov (okr. Olomouc)	244
Zlín (k. ú. Malenovice u Zlína, okr. Zlín)	245

**Doba římská a doba stěhování národů, Roman Age and Migration Period,
Römische Kaiserzeit und Völkerwanderungszeit 247**

Drnholec (okr. Břeclav)	247
Držovice (k. ú. Držovice na Moravě, okr. Prostějov)	247
Ivanovice na Hané (okr. Vyškov)	248
Klentnice (okr. Břeclav)	248
Loštice (okr. Šumperk)	248
Milovice (k. ú. Milovice u Mikulova, okr. Břeclav)	249
Moravany (k. ú. Moravany u Brna, okr. Brno-venkov)	250
Moravičany (okr. Šumperk)	250
Opava (k. ú. Komárov u Opavy, okr. Opava)	251
Podivín (okr. Břeclav)	251
Podivín (okr. Břeclav)	251
Příkazy (okr. Olomouc)	251
Sudoměřice (okr. Hodonín)	252
Tučín (okr. Přerov)	253
Újezd u Brna (okr. Brno-venkov)	253

STUDIE A KRÁTKÉ ČLÁNKY

CASE STUDIES AND SHORT ARTICLES

STUDIEN UND KURZE ARTIKEL

Recenzovaná část

Peer-reviewed part

Rezensierte Teil

SÍDLIŠTĚ KULTURY S MORAVSKOU MALOVANOU KERAMIKOU U SLAVÍKOVIC A JEHO POSTAVENÍ V KONTEXTU ZÁPADNÍ PERIFERIE LENGYELSKÉ OIKUMENY NA MORAVĚ

MORAVIAN PAINTED WARE CULTURE SETTLEMENT NEAR SLAVÍKOVICE AND ITS POSITION IN THE CONTEXT OF WESTERN PERIPHERY OF THE LENGYEL CULTURE OECUMENE IN MORAVIA

JAROSLAV BARTÍK, MILAN VOKÁČ, MARTIN KUČA, ALŽBĚTA ČEREVKOVÁ,
LUBOMÍR PROKEŠ, MIRIAM NÝVLTOVÁ FIŠÁKOVÁ

Abstract

The Moravian Painted Ware Culture settlement in Slavíkovice “Ostáncce” represents one of the most elaborately excavated sites in the peripheral area of western Moravia. The microregion is situated in the foothills of the Czech-Moravian Highlands at a relatively high altitude. More than forty MPW Culture sites have been recorded, mostly corresponding to its younger phase. The current study presents the results of recent surface surveys as well as minor detective and rescue probing. Apart from the large number of finds, a radiocarbon date has assisted in placing the site within the absolute chronology framework of the Moravian MPW Culture (Kuča et al. 2012). A detailed analysis of the archaeological findings allowed comparisons to other similarly dated sites in the area of interest and with the other peripheral regions in south-western Moravia (Bartík 2014a, 22, fig. 6). An attempt at reconstructing the paleoclimate forms an integral part of this study.

Keywords

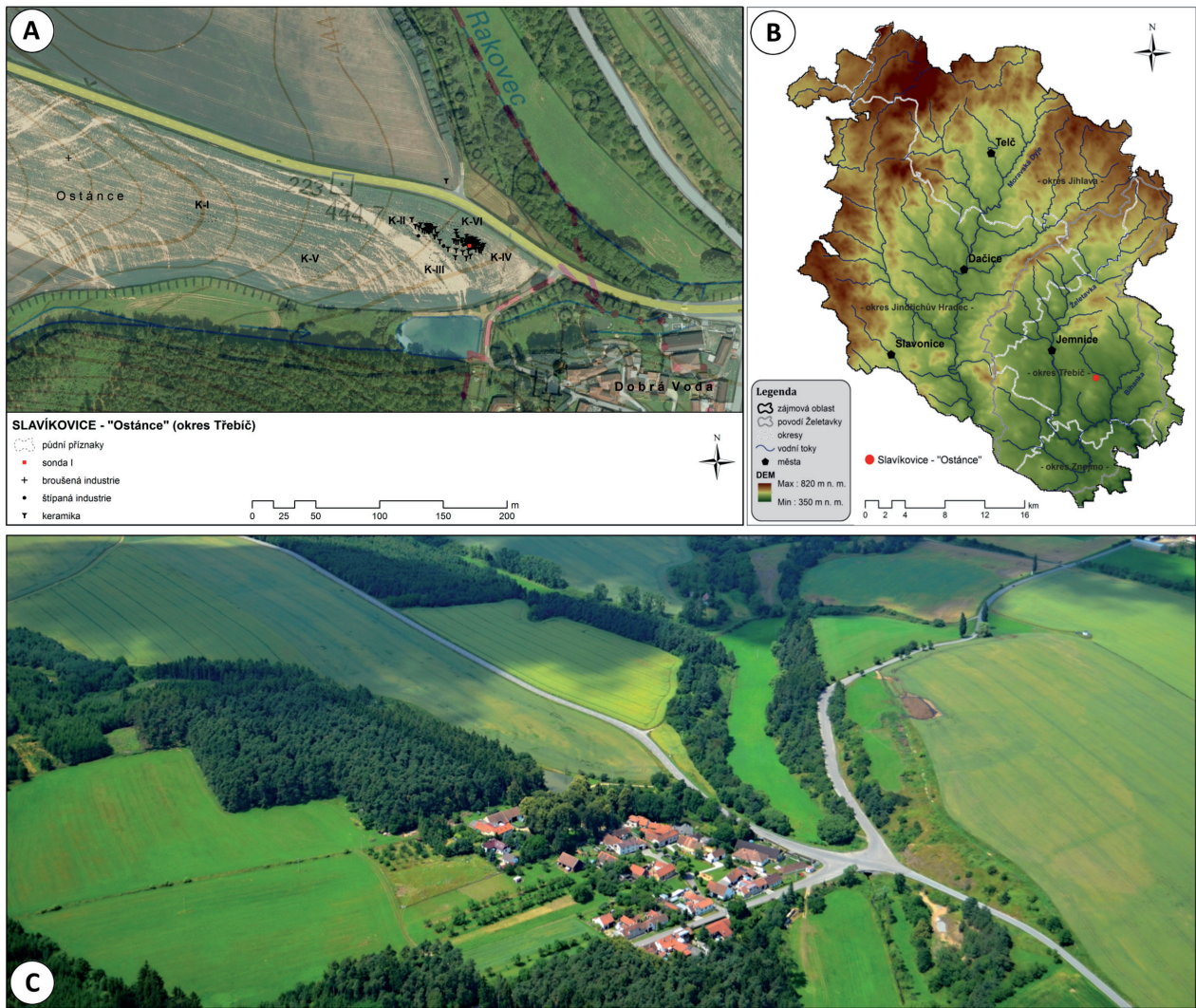
Southwestern Moravia – Lengyel Culture – periphery – radiocarbon dating – paleoenvironment

1. Úvod

Sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou (dále jen MMK) v poloze „Na ostáncích“ (také „Ostáncce“) představuje jednu z podrobněji zkoumaných lokalit v rámci zájmového území západomoravské periferie. Přestože se jedná o mikroregion situovaný v podhůří vrchoviny již v relativně vyšších nadmořských výškách, jsou z tohoto prostoru evidovány více jak čtyři desítky lokalit kultury s MMK. Intenzivní osídlení povodí řeky Želetavky, které tvoří hlavní část zmíněného periferního pásma, pak bylo prokázáno zejména v mladším stupni MMK, respektive v jeho závěrečných fázích (cf. Bartík 2012; 2014a). Předkládaná studie si klade za cíl prezentovat výsledky několikaletých povrchových prospekcií a menší zjišťovací a záchranné sondáže na pojednávané lokalitě, které umožnily nahlédnout do materiální náplně a socio-ekonomických struktur pozdně neolitické populace, jež v té době patrně vlivem mnoha impulzů inten-

Poloha studované lokality na mapě Moravy.
Location of the site on a map of Moravia.

Obr. 1. Poloha lokality a plošná distribuce nálezů, zdroj ČUZK (A). Lokalizace v rámci periferního mikroregionu povodí řeky Želetavky a horního Podyjí (B). Letecký snímek zachycující lokalitu od jihovýchodu (C; foto J. Bartík).
Fig. 1. Location of the site and spatial distribution of finds (A). Location of the site in the Želetavka river catchment and Upper Dyje region (B). Aerial photo of the site from the south-east (C; photo by J. Bartík).

zivně kolonizovala okrajové části Českomoravské vrchoviny. Mimo analýzy bohatého spektra materiální kultury přináší text také rozbor zooarcheologického materiálu a vyhodnocení paleobotanických vzorků, což napomohlo alespoň k rámcové rekonstrukci tehdejší pravěké krajiny v zázemí studovaného sídliště. Z lokality se podařilo získat rovněž radiokarbonové datum, které ji ukotvuje v rámci absolutní chronologie MMK na Moravě (Kuča et al. 2012). Podrobná analýza získaného archeologického materiálu dále umožnila komparaci s dalšími obdobně datovanými lokalitami z přechodu mladší a pozdní doby kamenné v povodí řeky Želetavky, ale i s ostatními periferními mikroregiony na území jihozápadní Moravy (viz Bartík 2014a, 22, obr. 6).

2. Poloha lokality

Lokalita Slavíkovice – „Ostánce“ je situována na mírném jihovýchodním svahu vzdáleném zhruba 1,6 km východně od centra obce Slavíkovice (okr. Třebíč), vpravo silnice do osady Dobrá Voda. Rámcové GPS souřadnice středu lokality můžeme vztáhnout ke koordinátům: 48,999042 S; 15,645136 V, WGS 84). Z geografického hlediska se jedná o příhodnou polohu nad soutokem dvou vodotečí, přičemž zmíněný svah zprvu pozvolna a posléze prudce přechází do menšího rozevřeného údolí, které dnes z velké části tvoří křižovatka silnic vedoucí dále k obcím Mladoňovice, Hornice a Kdousov (obr. 1: C). Geologické podloží širšího okolí je tvořeno především

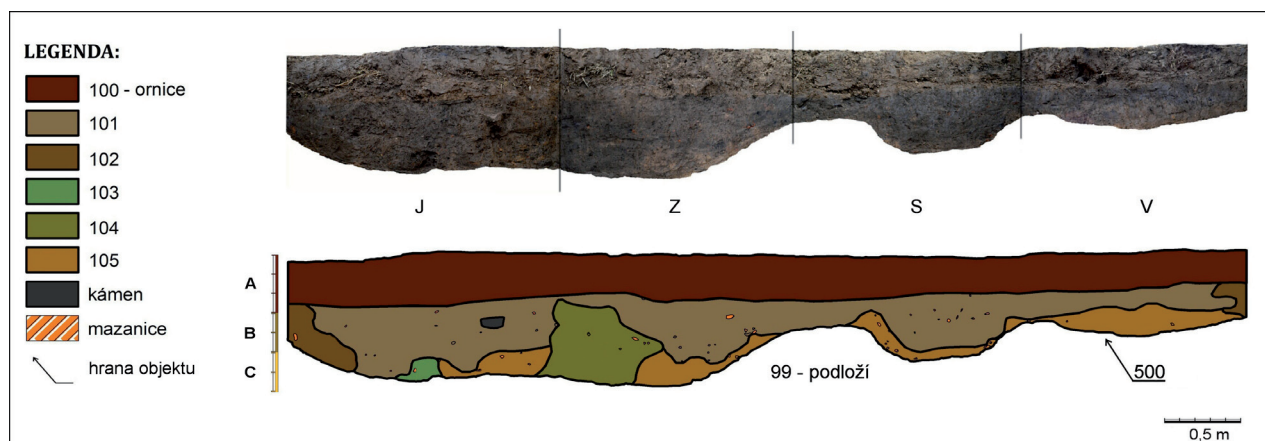
několika většími tělesy granulitu (Houzar 1997, 29–31; 2007, 13), na ploše studované polní tratě byl však prokázán také výskyt sprašových hlín. Nejbližším aktuálním vodním zdrojem je potok Rakovec, protékající zhruba 70 m severovýchodně od lokality. Z druhé strany protéká pod sídlištěm ještě drobná bezejmenná vodoteč, která je přerušena jednou starou (obr. 1: A) a dvěma zcela novými (výstavba v roce 2015) vodními nádržemi. Nadmořská výška terénu se zde pohybuje mezi 440 – 445 m. Lokální převýšení oproti výše popsanému údolí dosahuje hodnoty nejméně 10 m.

3. Metodika a historie průzkumů

Sídliště bylo objeveno na počátku tohoto tisíciletí při povrchových sběrech Milana Vokáče a Pavla Škrdly, kteří zde také získali první kolekci archeologického materiálu. Mezi lety 2010 – 2015 probíhaly na zájmové lokalitě periodicky opakované prospekce formou liniových povrchových sběrů s podporou GPS, při kterých byl každý artefakt zaměřován společně s informací o jeho druhové specifikaci a dataci. V průběhu prospekce zde bylo objeveno šest orbou pravidelně narušovaných míst s intenzivním výskytem archeologického materiálu. Tyto jednotlivé plochy s četnými půdními příznaky byly pracovně označeny jako koncentrace I–VI. Z chronologického hlediska náleží lengyelské kultuře koncentrace II a IV (obr. 1: A). Zbývající polohy zde dokládají intenzivní aktivity z mladší doby hradištní, a to patrně již od poloviny 11. století. Lokalitu můžeme tedy označit za polykulturní, z hlediska pravěkého či neolitického osídlení je však monokulturní a s velkou pravděpodobností náleží k sídlištím dokládajícím pouze jednofázové osídlení z pohledu aktuální relativní chronologie. Po stránce prostorové distribuce je ma-

teriál ve většině koncentrací smíchán. Do plánové dokumentace však byly pro přehlednost vyneseny pouze nálezy související se sledovaným chronologickým horizontem kultury s MMK (obr. 1: A). Z dalších forem málo či zcela nedestruktivních metod archeologické prospekce bylo využité také letecké snímkování lokality ve vegetačním období za účelem ověření výskytu porostových příznaků. Letecká prospekce byla realizována v roce 2013, žádné zřetelné struktury související s osídlením lokality se zachytit nepodařilo.

Vzhledem k velkému potenciálu lokality zjištěnému při povrchových prospekcích zde byla na podzim roku 2011 provedena ve spolupráci s Muzeem Vysočiny v Jihlavě menší zjišťovací sondáž, jejímž cílem bylo především získání adekvátních vzorků pro radiokarbonové datování a případné archeobotanické a zooarcheologické analýzy, které měly poskytnout bližší informace o tehdejším přírodním zázemí zkoumaného sídliště a jeho dataci. Sonda (označená jako S-I) o rozměrech stran 1,5 × 1,5 m byla položena přibližně do středu koncentrace IV. Exkavována byla systematicky v předem v předem vytyčené čtvercové síti o poměru stran 50 × 50 cm. Ze všech čtverců pak byl odebrán 15 – 20 litrový vzorek výplně, který byl následně proplaven na plavicí lince s uzavřeným okruhem. Celkem bylo proplaveno více jak 440 litrů sedimentu, což umožnilo získání i velmi drobných artefaktů. Vzhledem k silné homogenitě výplně sondy bylo postupováno po mechanických vrstvách, označených A–C. Svrchní vrstva A přitom představuje 27 až 30 cm mocný horizont ornice a podorničí. Díky této skutečnosti byla také většina uloženin dokumentována až v profilech sondy (obr. 2). Další dvě mechanické vrstvy (B, C) byly odebírány po 20 cm. Sondáž se podařilo zachytit okrajovou část (ne však samotný okraj) rozměrného objektu (obj. 500). Zdokumentované půdní příznaky (syť černé skvrny

Obr. 2. Stratigrafická situace v sondě I.
Fig. 2. Stratigraphy in test pit I.

v hnědé ornici) v koncentraci IV dosahovaly cca 12 m na délku a 8 m na šířku. Může se tak jednat o pozůstatky rozměrného hliníku či nahromadění několika zahloubených objektů v těsné blízkosti. Maximální hloubka sondy dosahovala 70 cm, přičemž její dno nabývalo nepravidelně mísovitého tvaru. Zatímco na severní a východní straně byl objekt již výrazně mělký (cca 45 cm), na jihozápadě se naopak prohluboval a pokračoval dále směrem po svahu. Z jednoho čtverce na bázi objektu ve vrstvě C byl sterilně odebrán vzorek uhlíků na radiokarbonové datování. Z hlediska stratigrafie se podařilo v profilech sondy rozeznat 5 uloženin (kontext 100–105; obr. 2). Pod vrstvou ornice a podorničí (kontext 100) spočívala svrchní část výplně objektu (kontext 101), jež byla tvořena mazlavou tmavě hnědošedou vrstvou s velkým množstvím zrnk mazanice a drobných uhlíků (5 – 10 %). Přibližně 10 cm od její horní hrany se podařilo v jižním profilu sondy odkrýt plochý neopracovaný kámen, určený jako místní rekrystalizovaný granulit. V jihovýchodním rohu sondy byl determinován kontext 102, který zde tvořil výplň objektu v celé jeho mocnosti. Jednalo se o tmavě hnědou mírně jílovitou vrstvu, jež obsahovala několik větších kusů mazanice. K bázi objektu přiléhala světle šedohnědá, 10 – 15 cm mocná vrstva (kontext 105) obsahující drobná zrnka mazanice a uhlíků (do 5 %). V jihozápadním rohu sondy jej pak přerušoval o něco tmavší a kompaktnější kontext 104. Poslední z uloženin (103) byla zjištěna na dně střední části jižního profilu a charakterizovat ji lze jako menší silně popelovitou čočku, obsahující větší množství uhlíků.

Prozatím poslední prospekční aktivity proběhly na lokalitě na podzim 2015 a na jaře roku 2016 v souvislosti s archeologickým dohledem při stavbě dvou nových vodních nádrží, které byly vybudovány zhruba 200 a 500 m jihozápadně od středu studované lokality. Pro potřeby pohybu těžké stavební techniky byla skrz polohu „Ostánce“ vybudována provizorní příjezdová cesta ke staveništi. Při vytváření cesty byla buldozery stržena větší část ornice, což mělo za následek odhalení 8 zahloubených objektů, které se díky temně černé výplni vyrýsovaly již v podorniční vrstvě. Až na jediný (mladší doba hradištní) se jednalo o objekty mladšího stupně kultury s moravskou malovanou keramikou. Vzhledem k tomu, že objekty nebyly těžkou technikou výrazněji poničeny, došlo na základě dohody s investorem stavby k vytvoření nové objízdné trasy, která vedla mimo areál sídliště. Před opětovným zasypáním se podařilo odkrýt objekty alespoň rámcově zdokumentovat a pořádit údaje o jejich tvaru a rozměrech. Zaznamenány byly jak menší objekty kruhového či nepravidelně oválného tvaru (do 2 m délky delší strany), tak i tři velké hliníky z nichž největší dosahoval délky 5,4 m. Většina objektů pak nebyla zachycena celá, ale pokračovala dále mimo skrytou plochu, což koresponduje s plošným rozptylem artefaktů na povrchu (obr. 1: A).

4. Analýza archeologického materiálu

4. 1. Keramika

Ze sledované lokality pochází početný povrchový (562 ks) a stratifikovaný (1789 ks) keramický inventář. Z hlediska keramických tříd byla registrována široká paleta menších i větších tvarů z kategorií hrnců i jiných hrncovitých nádob, mís a mís na nožce, pohárků a naběraček. Keramické spektrum doplňuje ještě drobná nožička, pocházející pravděpodobně z antropomorfní nádoby či se jedná o součást blíže neurčitelné figurální plastiky. Jelikož povrchová kolekce keramiky obsahuje zhruba jen pětinu fragmentů s výraznější vypovídací hodnotou, rozhodli jsme se klasifikovat hlavní rysy keramické produkce společně se stratifikovaným souborem z koncentrace IV, kterému je na následujících řádcích věnována největší pozornost. Početní zastoupení jednotlivých keramických tříd a příslušných partií nádob v rámci stratifikované kolekce sumarizuje tab. 1.

Vzhledem k polykulturnosti lokality je nutno zmínit také absenci intruzí mladšího mladohradištního materiálu ve zkoumaném objektu.

Hrnce a jiné hrncovité tvary

Přestože kategorie hrnců a ostatních hrncovitých tvarů tvořila v tehdejší keramické produkci převládající nebo alespoň významně zastoupenou složku druhového spektra nádob, ve slavíkovickém souboru jim náleží necelých 5 % fragmentů. Z velké části je pak tento stav ovlivněn vysokou fragmentaritou souboru a všeobecně komplikovanou determinací převládajících nezdobených zlomků výdutí. Na základě několika dochovaných kusů větších fragmentů a poměrně početnému souboru okrajů se můžeme přesto alespoň v omezené míře vyjádřit k typovému zastoupení hrncovitých nádob a jejich výzdobě. Z několika částečně zrekonstruovatelných nádob stojí za pozornost část svrchní partie zřejmě rozměrnější putny s vysokým mírně vně vyhnutým hrdlem a seříznutým okrajem (obr. 5: 4) a rovněž svrchní část hrnce patřícího do skupiny exemplářů s horní výdutí a odděleným, mírně rozevřeným a prohnutým hrdlem, který je ukončen kyjovitým okrajem (obr. 6: 17). Unikátní je v souboru zlomek okraje hrncovité nádoby opatřený velkým zobákovitým výčnělkem (obr. 5: 1). Z profilací dalších rozpoznávaných okrajů je patrné, že se zde vyskytují hrncovité nádoby jak s kónickým, mírně prohnutým (obr. 6: 2–6, 10–16, 12, 13), tak i rovně posazeným hrdlem (obr. 6: 7, 9), které jen v menší míře doplňují jedinci s dovnitř zataženým okrajem (obr. 6: 1, 8). V jediném případě se objevil fragment okraje a nízkého hrdla, které bylo výrazně ven vyhnuto, ostře odděleno od výdutě a navíc na jejich přechodu z výrazně mělkým žlábkem (obr. 6: 11). Mezi okraji hrnců a ostatních hrncovitých nádob převažuje typ jednoduchý zaoblený, vyskytl se však i okraj rovný (obr. 6: 7, 9), kyjovitý (obr. 4: 8; 5: 3; 6: 5), zaostřený (obr. 6: 4, 10, 11, 15) a jen ojediněle seříznutý (obr. 5: 4). Dna hrncovitých nádob

jsou profilována převážně ostře nebo jsou ostrá a dovnitř mírně vklopená. Přítomno je taktéž několik zajímavých exemplářů, jejichž spodek je k rovině dna takřka kolmý.

Po výzdobné stránce se v rámci této keramické třídy hojně objevuje vhloubená výzdoba v podobě linie elipsoidních záseků, které se nacházejí především na vnější straně okraje (obr. 4: 2, 10; 5: 3; 7: 1). V některých případech pak byl okraj s linií záseků opatřen ještě polokulovitým výčnělkem (obr. 3: 1, 8) a dva jedinci měli na povrchu pouze samostatný elipsoidní zásek; vzhledem k jejich fragmentárnosti však nebylo možné blíže určit, zda původně tvořili rovněž soustavu ve formě linie. Z plastické výzdoby se na keramické třídě hrnců a jiných hrncovitých tvarů projevovalo hned několik typů výčnělků. Kromě nejhojněji se vyskytujících polokulovitých (obr. 3: 12; 4: 3,

9) a výše zmíněného zobákovitého (obr. 5: 1), byl v kolekci registrován i výčnělek odsazený (obr. 3: 15; 7: 5, 7), kuželovitý (obr. 3: 2–4), hráněný ostrý s otvorem (obr. 7: 4), drobný nevýrazný (obr. 4: 8) a svisle protáhlý s horizontálním otvorem (obr. 7: 2, 3). V neposlední řadě je nutno zmínit ještě výskyt výčnělku typu soví hlavičky (obr. 3: 5), který zejména v jednom případě zaujme svojí masivností, zřetelným odsazením a zvýrazněním výčnělku po obvodu dvěma mělkými žlábkami (obr. 5: 2). Z hlediska umístění byly výčnělky aplikovány jak na maximálních výdutích, tak i na hrdlech a okrajích hrncovitých nádob. Výzdobné prvky pak doplňuje ještě fragment výdutě opatřený šikmo orientovanou tenkou rytou linií (obr. 7: 10).

Skupinu ostatních hrncovitých tvarů zde reprezentuje několik větších zlomků kónických hrdel puten, jež doplňuje široká škála výzdobných účelových tvarů, mezi kterými jsou nejčetnější oblá horizontální ucha s vertikálním otvorem (obr. 3: 10). Dále se podařilo klasifikovat protáhlá rohata ucha s otvorem i bez něj, která jsou nápadně zploštěná a horizontálně rozšířená (obr. 3: 11, 13, 14; 4: 5; 7: 8). V jednom případě byl determinován i výskyt masivního vertikálně orientovaného ucha s horizontálně vedeným otvorem a mírným zúžením v centrální části (obr. 4: 11).

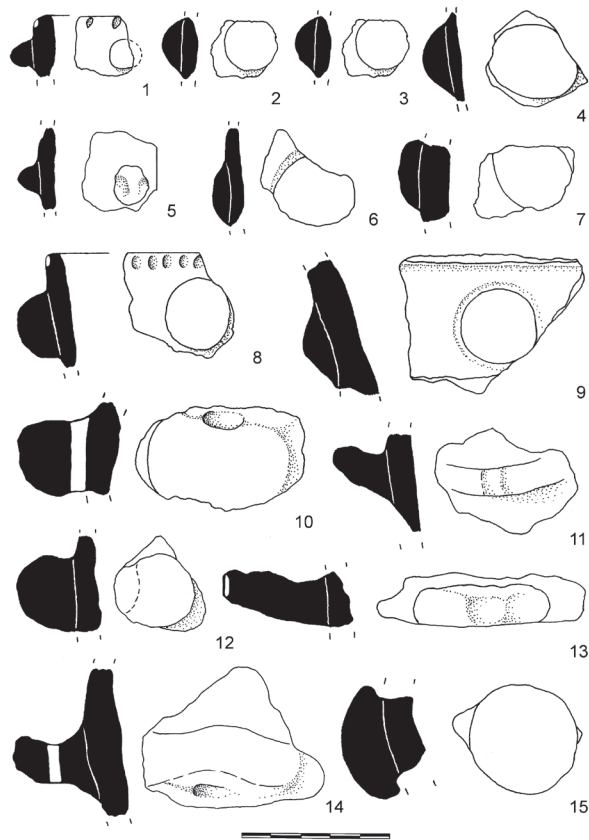
Mísy a mísy na nožce

Přestože nebyl získán žádný celý exemplář, podařilo se několik fragmentů mís s větší dochovanou částí profilu kresebně rekonstruovat. Mnoho dalších zlomků pak přineslo alespoň důležité informace o celkové profilaci, charakteru maximální výdutě, mocnosti plecí a typu okraje (obr. 9). Typologicky bylo rozeznáno několik variet (viz Podborský *et al.* 1977), přičemž nejčastěji se vyskytují mísy s oblým a mírně vyhnutým hrdlem, které je od plecí odděleno ostrou či oble tvarovanou maximální výdutí (obr. 8: 3; 9: 20). Z jednotlivých kusů stojí za bližší popis například původně menší, vyšší mísa s nízkým vně vyhnutým hrdlem a ostrou maximální výdutí, pod níž byla zdobena jednotlivými obloukovitými vrypky nebo exemplář, jež byl rovněž na ostré maximální výdutí opatřen plochými výčnělky (obr. 8: 4). Ojedinele se podařilo determinovat také nižší výrazně rozevřené tvary mís (obr. 8: 2). Na vícero exemplářích si můžeme povšimnout nápadného (obr. 9: 6, 7, 10), někdy až extrémního (obr. 9: 15) zesílení plecí. V souboru se pravidelně objevuje mělké prožlabení na vnitřní straně mísy, kterým je zvýrazněn přechod plecí a spodku (obr. 8: 1, 2; 9: 4, 9–13, 15, 19, 20). Typologickou pestrost mís doplňují ještě jednoduché mísy s oblými plecemi (obr. 9: 1, 16, 17), které se v jednotlivých kusech pravidelně objevují i na okolních lokalitách z téhož období a také jediný zástupce vysoké mísy s příjímými výrazněji rozevřenými plecemi (obr. 9: 14). Za pozornost stojí fragment malé misky nesoucí pod okrajem horizontálně orientovaný vryp (obr. 9: 17), který mohl být původně součástí řady nebo skupiny vrypů. Variabilita okrajů mís je poměrně homogenní, v souboru převažují především okraje zaoblené a zaostřené (obr. 8, 9), jen ojedinele se vyskytly ostatní typy okrajů (např. obr. 9: 1).

DRUH NÁDOBY	PARTIE	ks	%
	okraj s částí hrdla	39	
	okraj, hrdlo a část plecí	2	
<i>hrnce a jiné</i>	plece	8	
<i>hrncovité tvary</i>	maximální výduť	12	4,5
	spodek s částí dna	7	
	dno	7	
	ucho	5	
	Σ	80	
	okraj s částí plece	20	
	plece	2	
	maximální výduť	8	
	spodek	7	
<i>mísy a</i>	spodek s částí dna	4	
<i>mísy na nožce</i>	částečně zachovaný profil	10	3,7
	přechod dna mísy v nožku	5	
	přechod spodku mísy s částí nožky	2	
	okraj nožky	1	
	tělo nožky	7	
	Σ	66	
	okraj s částí hrdla	31	
	hrdlo	9	
	plece	13	
	maximální výduť	60	
<i>pohárky</i>	samostatný výčnělek	16	54,4
	blíže neurčená výduť	812	
	spodek s částí dna	33	
	Σ	974	
	okraj	1	
	spodek	1	
<i>naběračky</i>	spodek s částí tuleje	2	0,4
	tulej	3	
	celkový součet	7	
	okraj s částí hrdla	21	
	maximální výduť	3	
	spodek	3	
<i>neurčitelný</i>	dno	12	37
	samostatný výčnělek	10	
	neurčitelné zlomky	613	
	Σ	662	
	celkem	1789	100

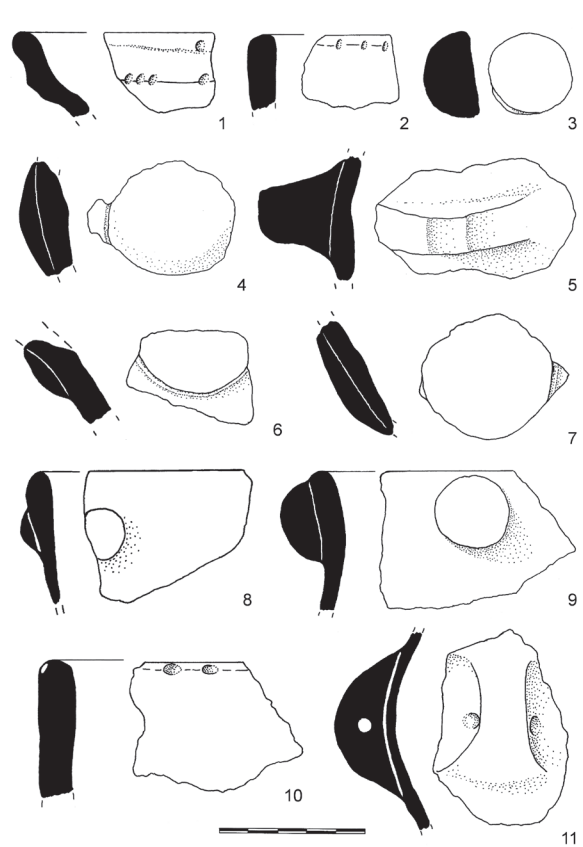
Tab. 1. Přehled keramických tříd a jednotlivých částí nádob ve stratifikované kolekci.

Tab. 1. Overview of pottery categories and individual parts of vessels in the stratified collection.

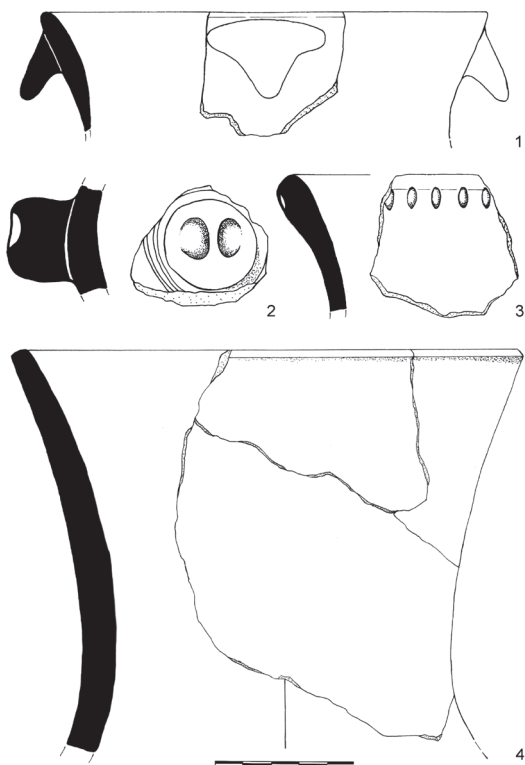
Obr. 3. Výběr keramického materiálu z povrchových průzkumů.

Fig. 3. Selected pottery from surface surveys.

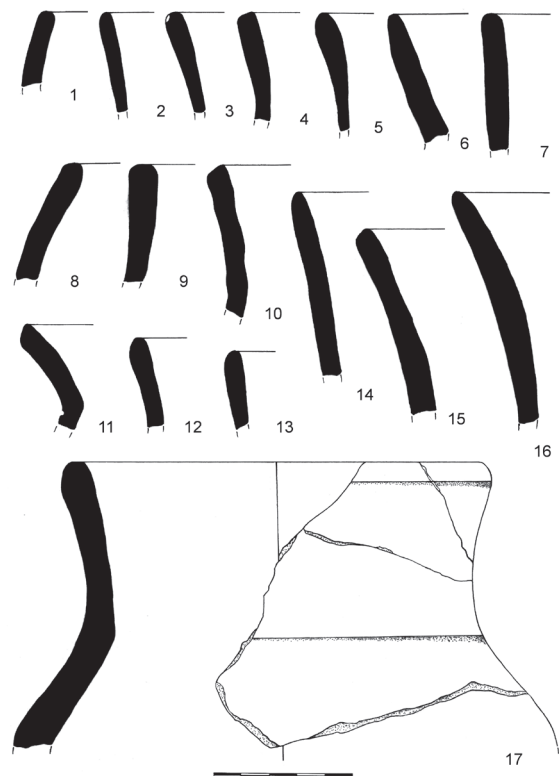
Obr. 4. Výběr keramického materiálu z povrchových průzkumů.

Fig. 4. Selected pottery from surface surveys.

Obr. 5. Výběr stratifikovaného keramického materiálu.

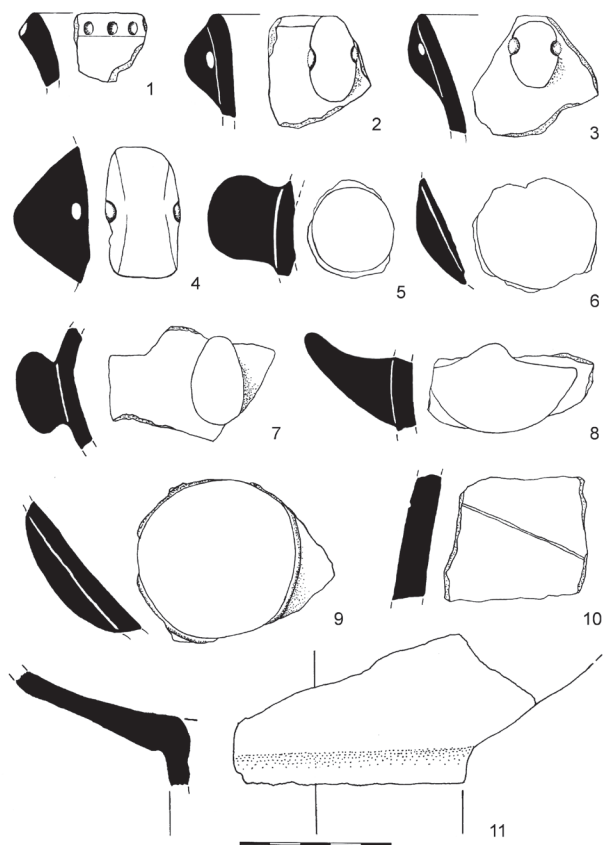
Fig. 5. Selected pottery from stratified contexts.

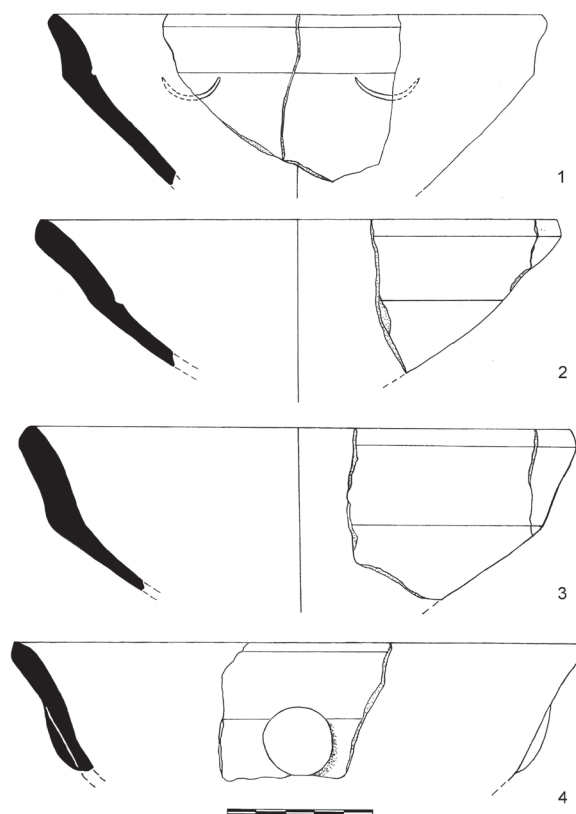
Obr. 6. Výběr stratifikovaného keramického materiálu.

Fig. 6. Selected pottery from stratified contexts.

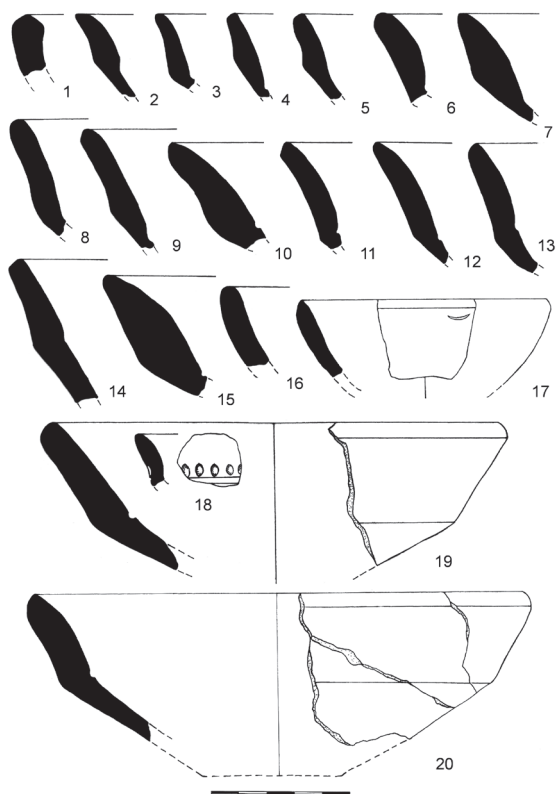

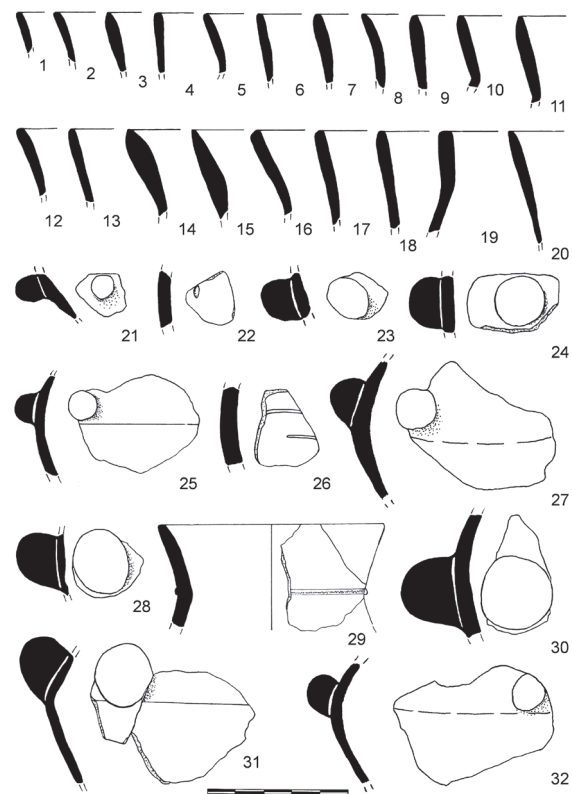
Obr. 7. Výběr stratifikovaného keramického materiálu.
Fig. 7. Selected pottery from stratified contexts.

Obr. 8. Výběr stratifikovaného keramického materiálu.
Fig. 8. Selected pottery from stratified contexts.

Obr. 9. Výběr stratifikovaného keramického materiálu.
Fig. 9. Selected pottery from stratified contexts.

Obr. 10. Výběr stratifikovaného keramického materiálu.
Fig. 10. Selected pottery from stratified contexts.

V několika případech se podařilo evidovat také fragmenty mís na nožce, nápadný je zejména jeden z velkých zlomků, který umožnil kresebnou rekonstrukci podoby spodku mísy a jeho přechodu v nožku (obr. 7: 11). Přechod těchto dvou partií nádoby je navíc opět zvýrazněn žlábkem. Determinováno bylo i několik dalších spodků mís, opatřených velkými plochými výčnělky (obr. 4: 6, 7; 7: 6, 9), které byly v některých případech také ohraničeny mělkým žlábkem. Jen ojediněle byl takto zvýrazněn jiný druh výčnělku, příkladem může být pouze jeden kuželovitý výčnělek na pleci masivnější mísy (obr. 3: 9). Kromě zlomků náležících přechodům dna či spodku mísy v nožku byly v menší míře evidovány i samotné fragmenty z těla nožky a jejich okraje (tab. 1).

Z hlediska výzdoby byly kromě jednoho polokulovitého, jednoho kuželovitého výčnělku a zmiňovaných výčnělků plochých, evidovány především vhloubené prvky. Mimo výše popsané horizontální vrypy se objevil také souvislý pás elipsovitého výčnělku aplikovaný především na maximálních výdutích a plecích (obr. 9: 18). Registrována byla i varianta přerušované linie elipsovitého výčnělku a ojediněle se vyskytly solitérní jamky. Malovanou výzdobu reprezentuje v kategorii mís pouze jediný zlomek drobné mísy z jemně plavené hmoty, na kterém se dochovaly, zejména pak na vnitřní straně, pozůstatky monochromního červeného nátěru.

Pohárky

Více jak polovinu keramického souboru představují zlomky pohárků (tab. 1). Uvedený stav je však radikálně nadhodnocen vlivem nejvyšší fragmentárnosti této keramické třídy. Velkou část zaujímají zejména drobné výrazně tenkostěnné zlomky, jejichž počet markantně stoupl i díky proplavování prokopaného sedimentu v sondě 1. Některé zlomky hrdel a výdutí dosahují až extrémní tenkostěnnosti (do 2 mm). Z hlediska keramické hmoty se na třídu pohárků váže pouze jemně plavené či v menší míře jemnozrnné těsto. Na základě sledování profilace větších fragmentů je zřejmé, že ve slavíkovické kolekci se objevují jak vyšší poháry, tak menší subtilnější tvary pohárků. Maximální výduť je nejčastěji zaoblená (obr. 10: 25, 27, 30, 32), ojediněle se však můžeme setkat také s ostrou, výrazně lomenou výdutí. Mezi okraji výrazně převládají mírně vně vyhnuté zaoblené okraje. Z dalších typů se sporadicky vyskytl ještě okraj kyjovitý (obr. 10: 3, 14), zúžený (obr. 10: 15), zaostřený (obr. 10: 16, 17) a okraj rovný, který náležel patrně k pohárku s přímým hrdlem a bikónickým tělem (obr. 10: 19). Dna pohárků jsou profilována jako oblá a většinou i dovnitř vklopená.

Pohárky představují jedinou keramickou třídu, u které byly ve větší míře doloženy známky malované výzdoby. Na necelých třech desítkách tenkostěnných fragmentů se na jejich vnější straně dochovaly relikty celoplošného monochromního červeného nátěru. Hojně je zastoupena rovněž plastická výzdoba, která se ovšem omezuje pouze na jednoduché polokulovité výčnělky (25 ks) převážně drobnějších rozměrů (obr. 10). V pěti případech byl

výčnělek aplikován pod okrajem, zbytek se pak nacházel na maximální výdutí. U tří exemplářů se podařilo determinovat i jiný typ výzdoby. Vhloubená výzdoba se projevila v podobě solitérního elipsovitého záseku (obr. 10: 22; původně možná tvořil linii záseků) a střepu s fragmentárním motivem spirály tvořené dvěma dochovanými žlábkami (obr. 10: 26). Třetí zmíněný pohárek je opatřen na přechodu plecí a hrdla nevýrazným plastickým žebrem (obr. 10: 29), které představuje v prostředí kultury s moravskou malovanou keramikou spíše atypický výzdobný prvek.

Naběračky

Poslední evidovanou keramickou třídou jsou naběračky. Kromě několika zlomků, pocházejících především z tulejí, byla získána i dvě torza větších exemplářů typologicky odpovídajících naběračkám s krátkou, vodorovně nasazenou tulejí.

Zvláštní tvary

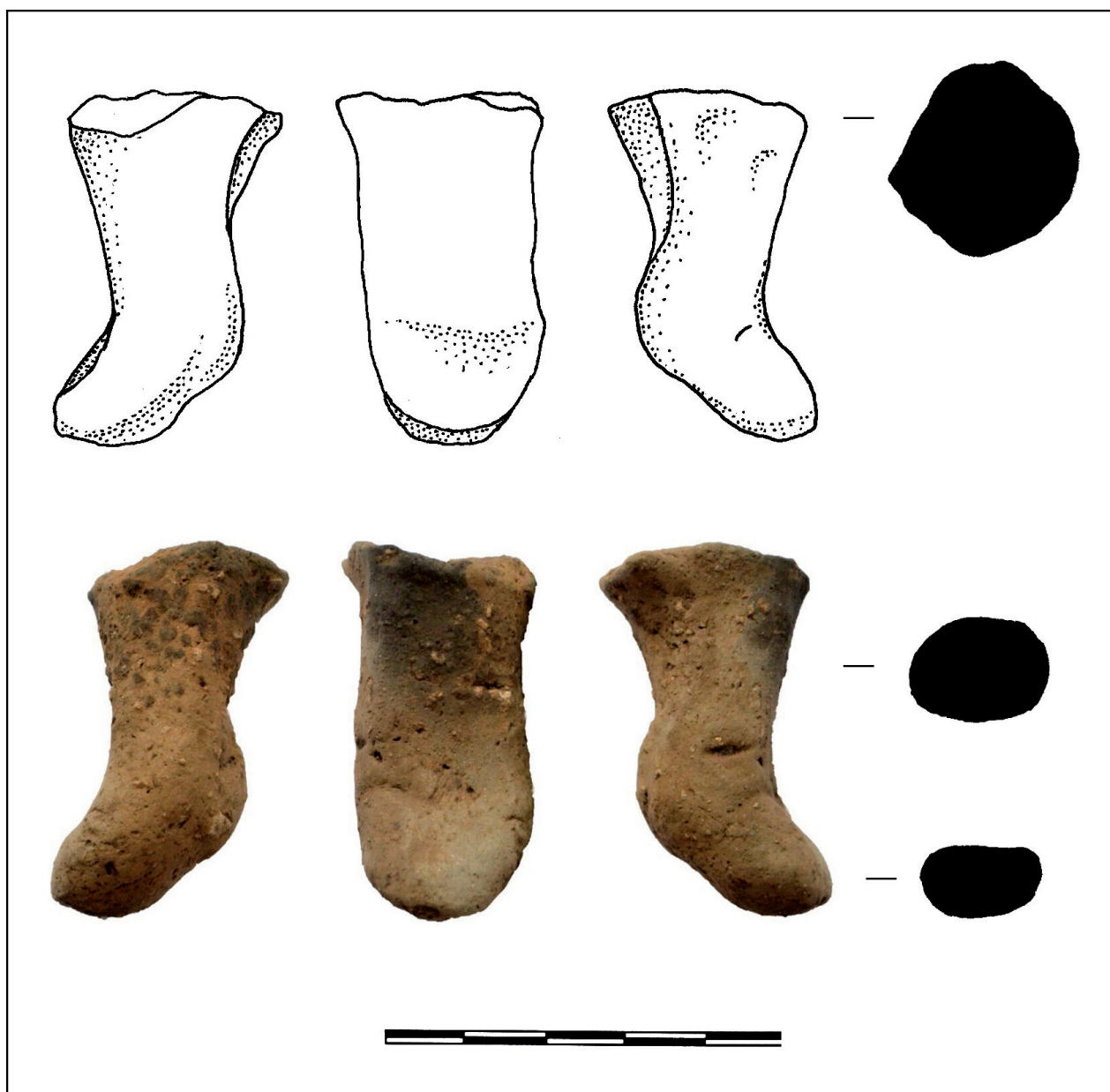
Zvláštní tvary reprezentuje 4,1 cm dlouhá nožička, pocházející pravděpodobně z antropomorfní nádoby či se jedná o součást blíže neurčitelné figurální plastiky. Vyrobena je z jemně plaveného materiálu jen s nepatrnou příměsí větších zrněk anorganického ostriava (obr. 11). Objevena byla při povrchovém průzkumu, a proto ji nelze blíže přiřadit k určitému kontextu.

Neurčitelné tvary

Přibližně třetinový podíl keramického souboru lze přiřadit do skupiny blíže neurčitelných tvarů, mezi kterými jednoznačně dominují fragmenty neidentifikovatelných výdutí (tab. 1). K neurčitelným keramickým tvarům bylo započítáno také několik samostatných výčnělků a drobných zlomků či silně poškozených okrajů, u kterých nebylo možné stanovit, k jakému typu nádoby příslušely. Mezi výčnělky se pak objevil typ polokulovitý, plochý a bochánkovitý.

Technologie

V rámci celého mikroregionu vykazuje sledovaný soubor nejvyšší technologickou vyspělost odrážející se zejména na úpravě keramického povrchu. Velká část zjištěných jedinců měla původně perfektně vyhlazený a v některých případech až vyleštěný povrch. U několika exemplářů byl povrch upraven tuhováním. Pokud pomineme střepový materiál, jehož povrch byl upraven hlazením a leštěním, zaujímá další početněji zastoupenou skupinu keramika s přirozeně modelovaným povrchem a středozrnnou či zrnitou hmotou. Ostatní druhy keramické hmoty a úpravy povrchu dosahují nízkého podílu v řádu jednotlivých procent. Přibližně ¾ keramického inventáře nesou známky redukčního výpalu, který, stejně jako v případě mnoha jiných souborů, doplňují exempláře pálené v oxidační atmosféře a hojně i s oxidačním přezahem, jež vzniká přímo při výpalu nádoby nebo jejím užívání na ohni. Jasnou strukturu můžeme pozorovat u keramické třídy pohárků, kdy takřka všechny výrazně tenkostěnné exempláře byly vypáleny v oxidační atmosféře, což se projevilo převládající oranžovou až červenou barvou střepu.

Obr. 11. Keramická nožka z plastiky či antropomorfní nádoby.
Fig. 11. Ceramic leg from a sculpture or anthropomorphic vessel.

4. 2. Štípaná kamenná industrie

Štípaná kamenná industrie je na lokalitě zastoupena celkem 101 artefakty, přičemž 81 ks pochází ze zjišťovací sondáže a 20 ks z povrchových sběrů (výběr viz obr. 12). Mezi surovinami jednoznačně převažují minerály SiO₂, reprezentované především křemičitými hmotami typu Ctidružice (38,5 %; obr. 12: 2-7, 9, 10, 13, 14)), typu Lesůňky (18,7 %; obr. 12: 8, 12, 15, 17) k uvedeným křemičitým hmotám podrobněji viz Kuča, Bartík 2012) a křemičitou zvětralou serpentinitu typu plazmy (tab. 2; obr. 12: 1, 18). Do této skupiny surovin náleží rovněž sporadicky zastoupený kusový i krystalový křišťál (obr. 12: 11) a také hnědý opál. Jedním kusem je pak zastoupena ještě v nedávné době nově popsaná křemičitá zvětralinová mramorová surovina typu Korolupy. Tato surovina štípané industrie, respektive její primární zdroj, byl objeven v severozápadním výběžku katastru obce Korolupy (okr. Znojmo). Pro křemičitou zvětralinu je příznačné vínově červené až fialové zbarvení. Ve hmotě se objevují partie s odlišnou mírou silicifikace, které se projevují ve vzniku světlejší zbarvených skvrn, což má za následek mírně skvrnitou texturu. Surovina má nepravidelné lomy s náznaky lasturnatého průběhu. V místě primárního výchozu se vyskytuje ve formě menších nepravidelně oválných hlíz či úlomků. Svrchní vrstva suroviny je tvořena velmi tenkou (1 – 2 mm) kůrou běžové až špinavě bílé barvy. Jako matečná hornina byl určen mramor (krystalický vápenec; Bartík 2014b, 223).

Silicity jsou v kolekci reprezentovány pouze rohovcem typu Krumlovský les, a to obou hlavních variet. Při plavení výplně sondovaného objektu byl překvapivě získán i drobný odštěpek z kyselého subvulkanitu, což ze sledované polohy činí druhou západomoravskou lokalitu, kde byla tato surovina spolehlivě doložena. U devíti artefaktů se nepodařilo surovinu přesněji klasifikovat z důvodu přepálení. Jeho známky pak nese celkem 17 štípaných artefaktů, tvořících 16,8 % kolekce. Přepálená industrie pochází až na dva kusy ze sondy I.

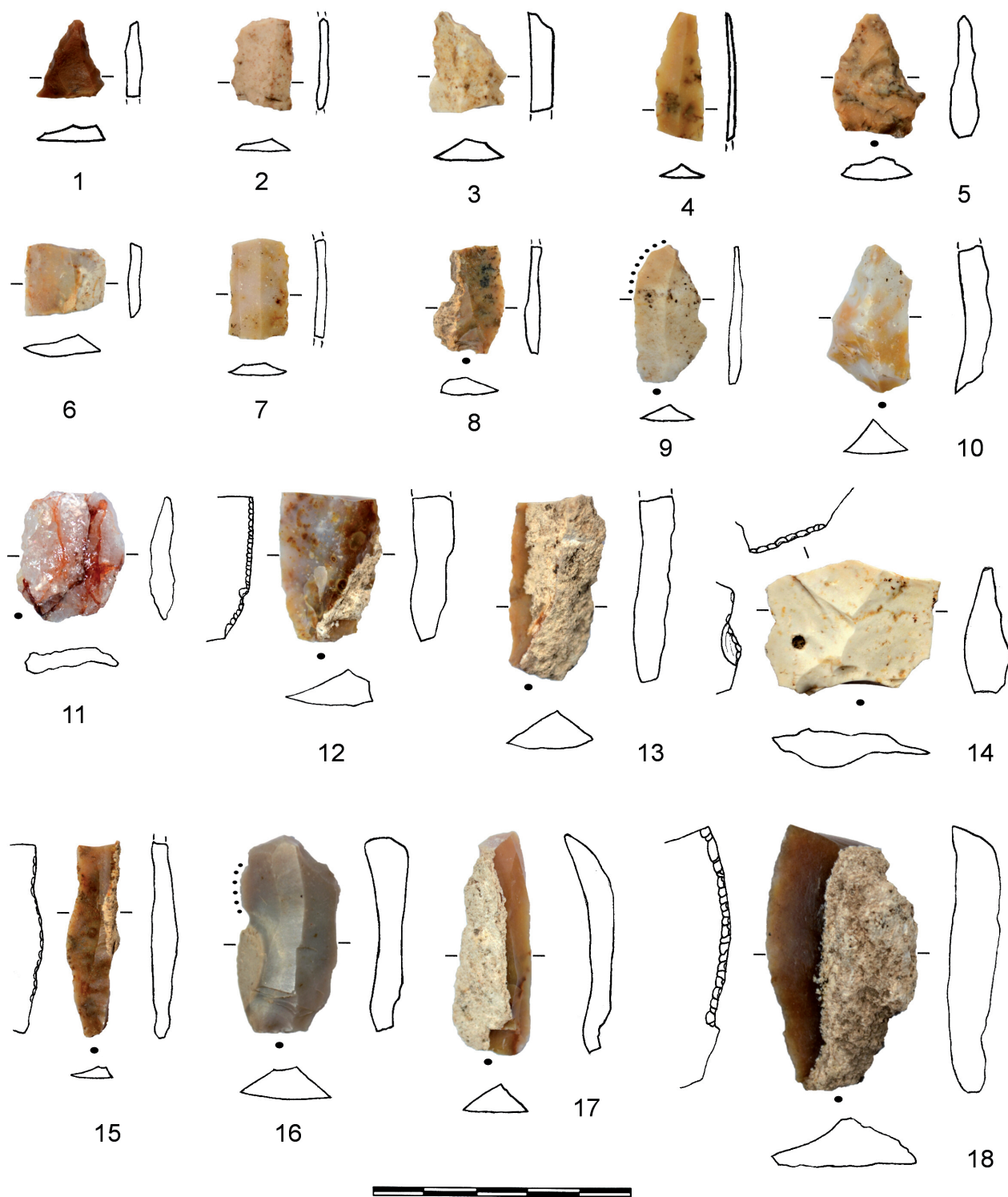
SUROVINY		ks	%	g	%
silicity	rohovec typu Krumlovský les - I	7	7	13	6,2
	rohovec typu Krumlovský les - II	9	8,9	17	8,1
	křemičitá zvětralinová serpentinitu typu plazmy	6	6	22	10,5
	křemičitá hmota typu Ctidružice	39	38,5	61	29,2
minerály	křemičitá hmota typu Lesůňky	19	18,7	29	13,9
	SiO ₂ křemičitá zvětralinová mramorová surovina typu Korolupy	1	1	10	4,8
	hnědý opál	1	1	10	4,8
	kusový křišťál	7	7	19	9,1
	krystalový křišťál	2	2	18	8,6
	ostatní				
	kyselý subvulkanit	1	1	1	0,5
	neurčeno	9	8,9	9	4,3
	celkem	101	100	209	100

Tab. 2. Zastoupení surovin štípané kamenné industrie z hlediska počtu kusů a hmotnosti.

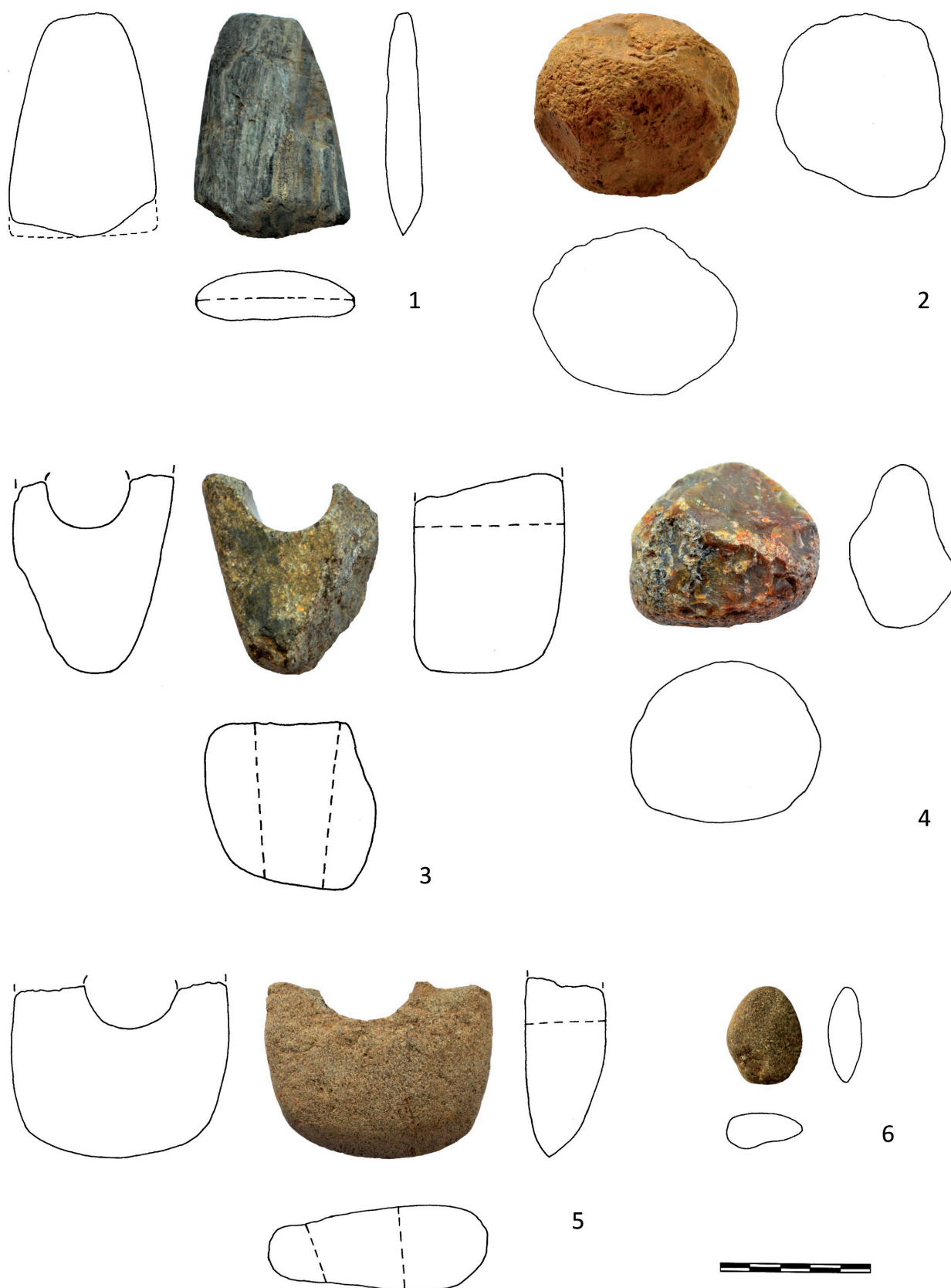
Tab. 2. Raw material groups based on counts and weight.

Z hlediska hmotnostního zastoupení získané hodnoty vcelku korelují s kusovým složením. Na prvním místě se nachází křemičitá zvětralinová surovina typu Ctidružice, následovaná jí geneticky podobnou křemičitou hmotou typu Lesůňky (tab. 2). Mírné zvýšení hmotnostního zastoupení můžeme pozorovat pouze u křemičité zvětralinové serpentinitu, které je způsobeno přítomností několika větších úštěpů z této suroviny.

Přestože jsou po technologické stránce v kolekci obsažena všechna stádia operačního řetězce, celkové složení je značně ovlivněno způsobem jejího získání. Větší část kolekce byla totiž nalezena až při proplavování prokopovaných sedimentů, tudíž náleží zpravidla nejmenší velikostní kategorii I a částečně se překrývá, s tím pádem nadhodnocenou, kategorií odpadu (tab. 3; velikostní kategorie štípané industrie – I: do 4 cm²; II: do 16 cm²; III: do 36 cm²; IV: nad 36 cm²). Ze surovinového hlediska tento stav vizualizuje graf 1. Mimo neurčitelné fáze exploatace a pravého odpadu (38,5 %) pak tvoří významnější podíl souboru fáze těžby (47,5 %), v rámci níž však postrádáme jádra. Jediný nalezený exemplář představuje drobné reziduum jednopodstavového, vytěženého mikročepelového jádérka z kusového křišťálu (25 × 21 × 13 mm). Bohatě jsou zde naopak zastoupeny cílové produkty, mezi kterými jednoznačně převládají čepel a mikročepel (celkem 38 ks) nad úštěpy (10 ks). Průměrná šířka všech čepelových polotovarů činí 12,7 mm. Z hlediska celistvosti jsou čepel silně fragmentarizované. Evidováno bylo pouze 5 celých jedinců, zbytek náleží jednotlivým morfologickým zlomkům, mezi nimiž převládají mesiální partie a exempláře s odlomenou terminální částí (celkové složení – celá: 5 ks; A: 3 ks; AB: 13 ks; B: 13 ks; BC: 6 ks; C: 5 ks; fragmentarizační kategorie čepelí a mikročepelí podle Šída 2007). Charakter patky se podařilo klasifikovat u 43 odštěpů, přičemž převažoval talon plochý. Dále se vyskytlo 7 patek lomených, jedna jemně fasetovaná sérií drobných odštěpků a tři patky bodové, které se váží na mikročepelky z křemičité hmoty typu Ctidružice a křišťálu, u nichž se lze domnívat, že mohly být těženy pravděpodobně tlakem. Dorzální preparace byla zaznamenána pouze ve 4 případech, a to i vzhledem k relativně četnému počtu studovatelných cílových odštěpů. Z dalších kategorií se zde objevilo také menší množství preparačních produktů, včetně primárních hřebenových čepelí, což svědčí o přítomnosti jader přímo na lokalitě. Jejich prozatímní absence je tak pravděpodobně dána spíše současným stavem výzkumu. Dále byly zaznamenány dva krystalové křišťály se zkusnými známkami opracování a jediný produkt reparace, představující odštěp s vrcholkem jádra, obnovující distální konvexitu (tab. 3; nejedná-li se ovšem o nepodařený produkt těžby – *outrpassé*). Jak již bylo výše avizováno, kolekce vykazuje značně drobné rozměry, což je dáno mimo jiné vysokým podílem drobných artefaktů získaných plavením a také absencí větších jedinců z kategorie jader či primárních kusů suroviny. Na základě výsledků měření metrických parametrů jednotlivých morfologických skupin můžeme vidět, že

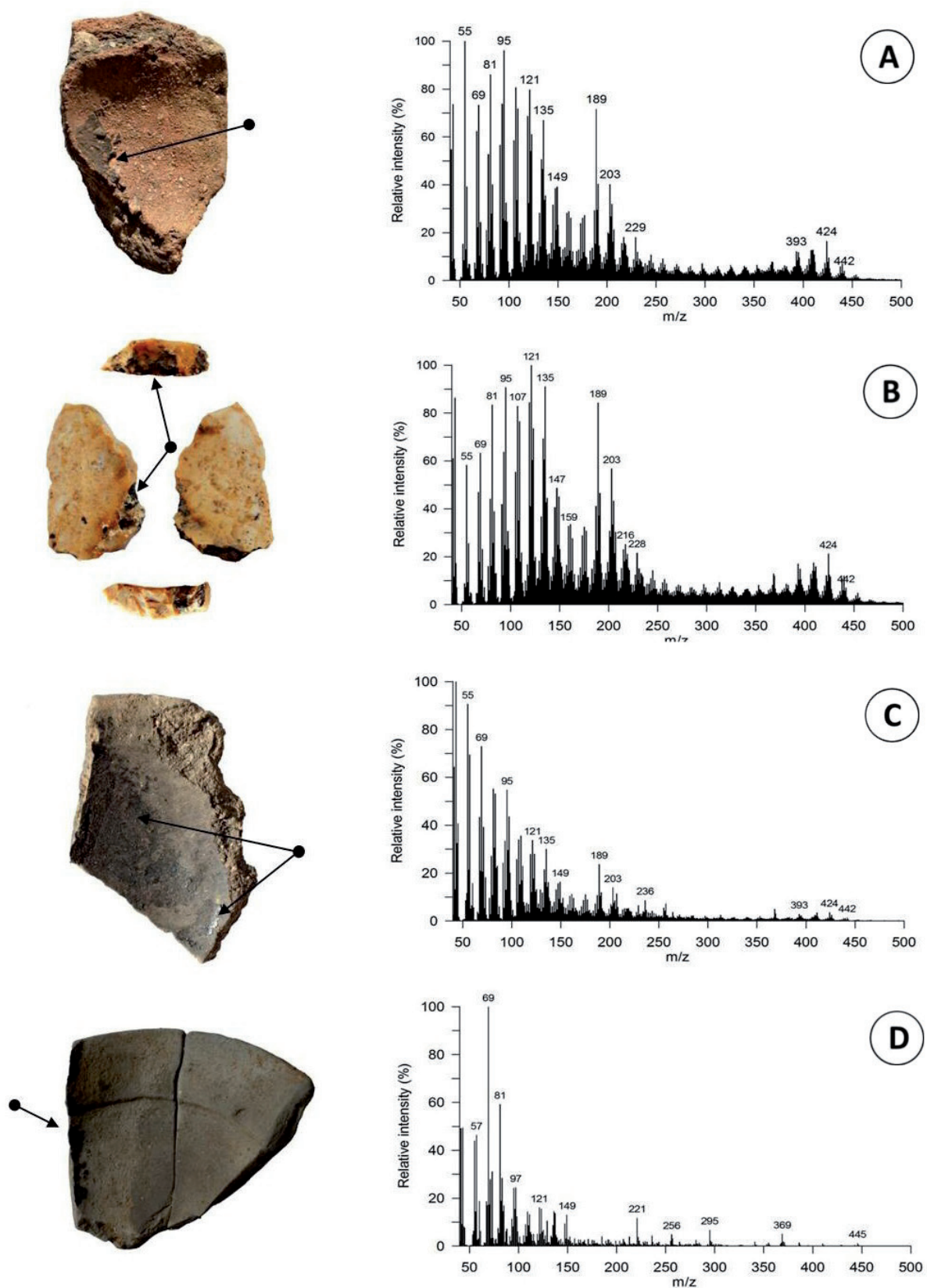

Obr. 12. Výběr štípané kamenné industrie.
Fig. 12. Selected chipped stone industry.

Obr. 13. Výběr z broušené a ostatní kamenné industrie.

Fig. 13. Selected polished and macrolithic stone industry.

Obr. 14. Keramické fragmenty (A, C, D) a štípaný artefakt (B) s pozůstatky tmavé organické hmoty a jejich výsledná hmotnostní spektra.

Fig. 14. Pottery fragments (A, C, D) and chipped artifact (B) with remains of a dark-colored organic matter and the resulting mass spectra.

dominantní část kolekce (96 %) náleží artefaktům z velikostních kategorií I a II. Zbylé 4 % patří třem rozměrnějším čepelím a jednomu úštěpu z kategorie III (tab. 4).

Z typologického hlediska byl determinován relativně vysoký počet retušovaných a především utilizačních nástrojů (32 ks). Častá je zde kombinace záměrné retuše a pracovního opotřebení či lesku. Nejvíce zastoupeným typem je čepel s obloukovitě otupeným bokem a částečným šikmým leskem (6 ks; obr. 12: 9). Dále bylo klasifikováno zlomené čepelové škrabadlo, celé čepelové škrabadlo s částečným laterálním leskem (obr. 12: 16), jeden protáhlý a tři krátké trapézy (obr. 12: 2, 6), z toho dva s částečným šikmým leskem, vrub na ventrální straně úštěpu (obr. 12: 14), zlomek dírkovače (obr. 12: 1) a drobný bilaterálně retušovaný hrot (obr. 12: 5). Přítomno je také několik čepelí s laterální (5 ks) i bilaterální (3 ks; z toho jedna i s leskem) retuší a dva úštěpy s masivní laterální retuší na ventrální straně (obr. 12: 12, 18). Přehled doplňují ještě čtyři zlomky čepelí či mikročepelí s laterálním nebo bilaterálním opotřebením, mesiální partie čepel s částečným šikmým leskem a bilaterálním opotřebením, terminální partie čepel s šikmým leskem a malý fragment čepel s leskem. Z hlediska surovinové preference bylo takřka 80 % nástrojů, retuší či utilizačních opotřebení a lesků zjištěno na křemičité hmotě typu Ctidružice. Jen několik podobných případů lze klasifikovat u křemičité hmoty typu Lesůňky a rohovce typu Krumlovský les, ve dvou případech bylo využito také křemičité zvětraliny serpentinitu typu plazmy. Pokud se podíváme i na preferenci polotovarů na výrobu nástrojů, jednoznačně převažují čepelové produkty.

V celkovém měřítku vykazuje štípaná industrie zajímavé struktury z pohledu surovinového a typologického spektra, po technologické stránce není soubor ještě příliš reprezentativní. Na druhou stranu zde byla oproti některým jiným lokalitám v regionu pozorována výrazná preference těžby pravidelných čepelových a mikročepelových polotovarů. Rádus surovinové provenience vykazuje obdobné znaky, jaké známe u ostatních mladolengyelských lokalit ve sledované oblasti (cf. Bartík 2012). Dá se říci, že drtivá většina surovin je ve Slavíkovických regionálního původu. V menší míře se tu objevily lokální suroviny se zdroji jen několik kilometrů od sídliště. Doklady importovaných surovin prozatím chybí, je však otázkou, do jaké míry je tato skutečnost ovlivněna aktuálním stavem výzkumu.

4. 3. Broušená kamenná industrie

Do kategorie broušené kamenné industrie náleží celkem 7 artefaktů. Nástroje s morfologicko-typologickou výpovědní hodnotou byly získány pouze z povrchových sběrů. Ze sondy pochází jen tři drobné odštěpky z ploch poškozených či zcela destruovaných exemplářů. Dva patrně původně patřily vrtaným nástrojům a jsou vyrobe-

SUROVINA	ks	%
surovina se zkusnými údery	2	2
PREPARACE	ks	%
odštěp dekortikační	-	-
odštěp semikortikální	5	5
odštěp preparační	2	2
odštěp z hrany jádra	4	4
TĚŽBA	ks	%
jádro ve fázi těžby	-	-
odštěp s bokem jádra	-	-
odštěp s laterální kúrou - úštěp	1	1
odštěp s laterální kúrou - čepel	4	4
odštěp cílový - úštěp	9	9
odštěp cílový - čepel	25	24,5
odštěp cílový - mikročepel	9	9
REPARACE	ks	%
odštěp s vrcholkem jádra	1	1
NEURČITELNÁ A ODPAD	ks	%
vytěžené jádro	1	1
drobné odštěpky, zlomky	28	27,5
třísky, šupiny	10	10
celkem	101	100

Tab. 3. Technologie štípané industrie z pohledu jednotlivých fází operačního řetězce.

Tab. 3. Overview of lithic operational stages of chipped stone industry.

DRUH	VELIKOSTNÍ KATEGORIE			
	I	II	III	IV
surovina	-	1	-	-
jádra	-	1	-	-
úštěpy	9	12	1	-
čepel	21	21	3	-
odpad	28	2	-	-
celkem	58	37	4	-
%	58,6	37,4	4	-

Tab. 4. Velikostní kategorie štípané kamenné industrie.
Tab. 4. Size categories of chipped stone industry.

ny z lokálního amfibolitu a jeden z plochy metabazitové sekerky. Při povrchových průzkumech se podařilo objevit další tři nálezy broušené industrie v prostoru koncentrace IV. Typologicky je lze klasifikovat jako mírně poškozenou trapézovitou sekerku se zaobleně obdélným příčným průřezem (72 × 50 × 15 mm; obr. 13: 1) zhotovenou z metabazitu typu Želešice (MS: 36,3 × 10⁻³ SI jednotek), břitovou partii pravděpodobně obdélné motyky s oválným příčným průřezem a souměrně zaobleným symetrickým ostřím (58 × 77 × 30 mm; obr. 13: 5) vybroušenou z jemnozrného dioritu (MS: 3,06 × 10⁻³ SI jednotek) a úlomek plochy týlu sekerky s částečně zachycenými boky (27 × 35 × 5 mm) z metabazitu typu Želešice (MS: 1,82 × 10⁻³ SI jednotek). Přibližně 280 m západně od okraje koncentrace II byl nalezen další broušený artefakt, který dokládá lidské aktivity v zázemí studovaného sídliště (obr. 1: A). Jedná se o břitovou partii trojúhelníkovitého sekeromlatu se zaobleně obdélným příčným průřezem (53 × 50 × 44 mm; obr. 13: 3) vyrobeného z amfibolického dioritu typu Rokle (MS: 31,2 × 10⁻³ SI jednotek). Vzhledem k charakteru úpravy povrchu artefaktů a četným pracovním stopám na ostří i plochách můžeme všechny zjištěné exempláře spojovat spíše s utilitární sférou (cf. Vokáč 2008; Bartík 2013).

Na základě uvedeného přehledu můžeme vidět, že ve spektru surovin broušené industrie figurují jak importované horniny z brněnského masivu (vzdálenost od zdroje 90 – 100 km), tak i horniny místní proveniencí. Východní část povodí řeky Želetavky, která náleží k pestré skupině moldanubika a kam spadá i zájmová lokalita, je protkána četnými žilami amfibolitů (Houzar 1997, 27). Nejvýraznější zdroje amfibolitu na Jemnicku se nacházejí jižně od obcí Kostníky a Police (vzdálenost 4,5 km) a také na jih od města Jemnice (vzdálenost 5 km). Několik mocných žil amfibolitu a granátického amfibolitu se táhne necelé dva kilometry od studovaného sídliště podél toku říčky Břhanky, mezi obcemi Mladoňovice a Hornice.

4. 4. Ostatní makrolitická kamenná industrie

Ostatní kamennou industrii reprezentují dva silně obité otloukače z dekortikované hlízy křemičité zvětraliny serpentinitu typu plazmy (57 × 57 × 38 mm; obr. 13: 4) a hnědého opálu (71 × 59 × 56 mm; obr. 13: 2), drobné hladítko (33 × 26 × 12 mm; obr. 13: 6) z valounku lokálního amfibolitu (MS: 0,05 × 10⁻³ SI jednotek), čtyři ploché podložky z místních hornin moldanubika a částečně opálená deska z granulitu. V případě poslední zmíněného nálezu (pocházejícího ze sondy 1) se může pravděpodobně jednat o kámen konstrukční povahy, který mohl být umístěn v blízkosti ohniště či jiného pyrotechnického zařízení. Podložky jsou ploché, deskovité přibližně oválného, obdélného a nepravidelně rombového tvaru. Příčný průřez byl klasifikován jako obdélný, případně zaobleně obdélný. Ve všech případech byla zjištěna rovná pracovní plocha bez výraznějších stop po makrodeformacích. Suroviny podložek byly přesněji petrograficky určeny jako gřohlská

rula (MS: 0,03 – 0,05 × 10⁻³ SI jednotek), biotitická rula s nodulemi sillimanitu (MS: 0,18 – 0,23 × 10⁻³ SI jednotek) a biotitická pararula (MS: 0,11 – 0,14 × 10⁻³ SI jednotek). Všechny tyto horniny se vyskytují v blízkém okolí sídliště. Metricky se jedná spíše o menší tvary s poměrem stran přibližně 15 × 20 cm a výšce 1,5 – 3 cm. Hmotnost se pohybuje v rozmezí 350 – 600 g.

4. 5. Mazanice

Mazanice představuje specifický typ hmotného pramene, který v sobě uchovává cenné informace o podobě konstrukcí zaniklých staveb a umožňuje tak alespoň rámcovou rekonstrukci jejich podoby. Zároveň může v mnohých případech napomoci k vysvětlení depozičních procesů odpadu v sídlištním prostředí a přispět k funkčním interpretacím a rekonstrukci vzhledu zaniklé lokality (Vencl 1991; Vařeka 1995; Lička 2011; Kuna, Němcová a kol. 2012, 105). V průběhu exkavace sondy I a následného plavení prokopovaných sedimentů byl získán početný soubor mazanice čítající 358 fragmentů o celkové hmotnosti 1335 g. Z hlediska prostorové distribuce se větší množství mazanice váže na spodní vrstvu C, odkud pochází 224 ks, zatímco z vrstvy B je evidováno pouze 134 kusů. Obdobný stav můžeme pozorovat i z pohledu hmotnostního rozložení (vrstva B: 422 g; vrstva C: 913 g). Získaná mazanice byla vypálena z velmi jemnozrného materiálu jen s občasnými většími zrny hornin, naopak byly zjištěny reliktů vypálených organických příměsí. Všechny zlomky jsou zbarveny do cihlově oranžové barvy. Mazanice je poměrně málo kompaktní, s tendencí k drolení. Z pohledu fragmentarizačních kategorií jednoznačně dominují drobná zrnka z velikostní kategorie I (do 4 cm²), která zaujímají 81,3 % z celkového počtu. Velikostní kategorii II pak náleží 16,2 % a kategorii III již pouze 2,5 %. Po typologické stránce se podařilo determinovat 47 zlomků mazaniceových omazů se zachovanou lícni stranou (13,1 %; typ IV podle Vařeka 1995). Zbylá část (86,9 %) byla zařazena k atypickým blíže neurčitelným zlomkům (typ V). Mocnost omazů se pohybovala od 10 do 24 mm a průměrná mocnost dosahuje 13,7 mm (graf 2). Nejpočetnější pak byly fragmenty omazů vysoké 10 a 14 mm. U devíti z nich se objevila světlejší vrstvička na lícové straně. Výrazné zesvětlení svrchní vrstvy mohlo způsobit pálení dřeva v jejich blízkosti, jelikož vznikající popel obsahuje oxidy alkalických kovů a zemin, které způsobují právě proces zbledání (Lička, Mach 2013, 160). V úvahu musí být brána i celková intenzita a doba, po které žár na konstrukci působil (Đuriš 2008). Na lícni straně jednoho z omazů se objevily také tři těsně vedle sebe ležící otisky lidských prstů. Dále bylo zjištěno 5 fragmentů s reliktem konstrukčního prvku v podobě otisků prutů, jejichž průměr činil 10, 10, 13, 15 a 18 mm. Ve zkoumané části objektu tak byly zachyceny pozůstatky blíže neurčené nadzemní konstrukce či pyrotechnického zařízení, které v sobě zahrnovalo mimo jiné z dřevěných prutů pletenou konstrukci.

5. Identifikace tmavých organických hmot

Na několika fragmentech keramiky a nástrojích z kategorie štípané kamenné industrie byly identifikovány zbytky tmavé organické hmoty, a to pomocí hmotnostní spektrometrie s přímým vstupem DI-MS, kdy se získává hmotnostní spektrum pro celou směs, přičemž doložení charakteristických iontů a jejich intenzita indikuje přítomnost určitých komponent, nebo jejich skupin (Regert, Rolando 2002; Prokeš, Hložek 2007). Celkem byly analyzovány čtyři nejreprezentativnější vzorky. V případě tří vzorků (obr. 14: A–C) se podařilo v hmotnostních spektrech determinovat přítomnost výrazných signálů, charakteristických pro štěpení triterpenoidních molekul: $m/z = 189, 203, 424, 426$ a 424 . Z interpretačního hlediska tak mohou být analyzované vzorky identifikovány jako zbytky dehtu vyrobeného suchou destilací březové smoly (Prokeš et al. 2011; Procházková 2008). V hmotnostním spektru posledního ze vzorků nebyly zjištěny naopak žádné píky (obr. 14: D) charakteristické pro terpenoidní komponenty (cf. Regert, Rolando 2002; Prokeš, Hložek 2007). Ani srovnání s hmotnostními spektry pyrolyzních produktů biologických materiálů (dřevo, polysacharidy, proteiny, lipidy; Evans, Milne 1987; Oudemans, Boon 1991; Oudemans, Boon 1993; Oudemans, Eijkel, Boon 2007) bližší klasifikaci neumožnilo, což je v konečném důsledku pravděpodobně způsobeno silnou tepelnou degradací zkoumaného vzorku.

Analýzou zjištěný dehet zde byl tedy využíván jako adhezivum při zasazování srpových čepelí do násad a v případě jeho aplikace na keramice mohl sloužit ve funkci reparačního pojiva či snad souviset také s úpravou nebo výzdobou keramického povrchu. Toto využití je pak ostatně z období moravského neolitu již dobře známo (Pavelčík 1960; Vencel 1961; Pavlů 1977; Kovárník 2003–2004; Fojtík 2006; Prokeš et al. 2011; Humpola, Stříšková 2013 ad.).

6. Zooarcheologická analýza

Ze sondáže na lokalitě Slavíkovice – „Ostánce“ pochází kolekce 130 fragmentů zvířecích kostí. Z tohoto počtu bylo možno 34,6 % druhově zařadit, zbytek se nepodařilo z důvodu silné fragmentarizace blíže určit. Vzhledem k velmi drobným rozměrům materiálu nebyla rovněž provedena osteometrická měření. V souboru byly zjištěny pozůstatky domácích i volně žijících zvířat (tab. 5). Domácí druhy reprezentuje ovce/koza domácí (*Ovis ammon* f. *aries*/*Capra aegagrus* f. *hircus*), prase domácí (*Sus scrofa* f. *domestica*) a blíže neurčený středně velký savec (velikost ovce či kozy). Volně žijící fauna je zastoupena zajícem polním (*Lepus europaeus*). Všechny doložené druhy zvířat jsou přítomny pouze jedním jedincem (tab. 5). Podle počtu určitelných kostí je nejhojně-

ším zvířetem velikostní kategorie středně velký savec, ze kterého se dochovaly zlomky zuboviny a dlouhých kostí. Z ovce či kozy a prasete domácího pochází fragmenty spodních stoliček. Zajíc polnímu náleží distální polovina holenní kosti (*tibia*). Z hlediska celkové věkové struktury zvířat lze konstatovat, že všechna uhynula v pohlavní dospělosti. Zhruba 10 % osteologického materiálu nese známky přepálení. Barva spálených kostí dosahuje převážně odstínů černé, což ukazuje na venkovní ohniště s teplotou okolo 500°C (Dokládál 1999). Vzhledem k velké fragmentárnosti, převážnému zastoupení zubů a přítomnosti spálených kostí lze konstatovat, že se jedná o kuchyňský odpad a další nepotřebný materiál. Při povrchových průzkumech byl v místě koncentrace II nalezen na povrchu orbou narušeného objektu ještě zlomek lebky, patřící blíže neurčenému středně velkému savci.

Po ekonomické stránce se v souboru vyskytují zvířata chovaná pro maso, mléko a vlnu. Lov divoce žijících zvířat dokládá pouze přítomnost zajíce polního, která nepřímou indikuje také výskyt otevřenějšího terénu v podobě polí a luk. Zastoupení ovce/kozy dokumentuje význam pastevečtví, které společně s lovem doplňovalo ekonomicko-výživový model založený na zemědělství a sběru. Na hlubší závěry z hlediska jedné sídelní jednotky je studovaný soubor bohužel příliš malý. V širším měřítku však získané poznatky zapadají do aktuální vize subsistenčního modelu společnosti na přelomu mladší a pozdní doby kamenné. Právě díky analýze osteologického materiálu z archeologických kontextů získáváme cenné informace jak o podobě stravy, tak i o celkovém způsobu hospodaření a ekonomickém modelu (Dreslerová 2006, 3). Jedním z hlavních sledovaných elementů je, mimo druhové spektrum, především podíl mezi domácí a lovnou faunou. Tento poměr pak bývá, jak se zdá, značně ovlivněn regionalitou a oscilacemi klimatu (Kuča et al. 2012, 54). Oproti následujícím obdobím eneolitu je v lengyelské kultuře podíl lovné fauny značně variabilní, v celkovém měřítku je však patrný jeho nárůst (Dreslerová 2006; Kuča, Schenk, Nývltová Fišáková 2011; Uhlířová 2012; Kyselý 2010, 2012). Stejný jev byl zjištěn v témže chronologickém horizontu i v okolních zemích střední Evropy (Ambros 1986; Pavúk 1990; Benecke 1994 ad.). V případě výše položených okrajových oblastí je všeobecně počítáno s větším významem pastevečtví (Kuča et al. 2012, 54; Nevizánský 1990). Do souvislosti s transhumancí mohou být dány některé ojedinělé nálezy, které evidujeme v rámci zájmového území jednak na horním toku Želetavky, jednak v horním Podyjí, tedy až za hranicemi klasické sídelní oblasti (Bartík 2013). Přestože naše dosavadní poznatky o subsistenci jsou v zájmovém území značně torzovité, složku lovu máme v ekonomickém modelu doloženu i nepřímou, prostřednictvím štípané kamenné industrie. V případě některých typů lze oprávněně předpokládat souvislost právě s lovem. Zařadit sem můžeme patrně některé drobné hrůtky (jeden typický exemplář je zastoupen i ve slavíkovické kolekci) a doložen máme také výskyt šipek s konkrávně vykroje-

nou bází (např. lokalita kultury s moravskou malovanou keramikou Ib Mladoňovice – „Sedliště“). Z mikroregionu povodí řeky Želetavky pak pochází analyzovaný osteologický materiál (v obou případech jde o malé torzovité soubory) s podobným druhovým složením také ze sídliště Menhartice – „Na pastvištatech“ a Velký Újezd – „Na volských“ (Bartík 2014b). V rámci periferní oblasti na západní Moravě můžeme též stav pozorovat například v Šebkovicích (Kuča, Vokáč, Nývltová Fišáková 2009).

Zoarcheologický rozbor lokality uzavírá nález vzorku malakofauny, reprezentovaný dvěma ulitami drobničky válcovité (*Truncatellina cylindrica*). Tento relativně hojně se vyskytující druh vyhledává nejčastěji otevřená prosluněná stanoviště v podobě suchých trávníků, skalních stepí apod. (Pfleger, Pradáč 1981; Horsák *et al.* 2010). Pro podrobnější rekonstrukci paleoklimatu se však jedná o málo početný a neprůkazný vzorek.

7. Paleoekologie lokality

Přírodní prostřední můžeme chápat jako velmi složitý geosystém všech přírodních podmínek na daném území (Rulf 1983, 36). Znalost charakteru jeho biotické složky nám dokáže alespoň částečně rekonstruovat zázemí osídlovaných poloh a případně poskytnout i poznatky související s civilizační úrovní a ekonomickým či výživovým modelem tehdejší lidské společnosti. Vegetace je zároveň jedním z nejlepších indikátorů mikroklimatických poměrů v krajině a na základě jejich změn se také vyvíjela (Rybníčková 1990, 47; Rybníček, Rybníčková 2001, 301).

Při sondáži výše popsaného zahloubeného objektu byly odebrány vzorky exkavovaných uloženin. Část těchto vzorků byla odeslána na makrozbytkovou a antrakologickou analýzu (Kočár, Kočárová 2012). Z metodického hlediska byly fragmenty uhlíků vybrány z frakce nad 2 mm a analyzovány pomocí světelného mikroskopu. Po provedení čerstvých lomných ploch (transversál-

ní, radiální a tangenciální zlom) byly uhlíky prohlíženy při zvětšení 50×, 100×, a 200×. Ostatní rostlinné makrozbytky pak byly vybrány z frakce nad 0,25 mm.

Z výsledků antrakologické analýzy (tab. 6) je patrné, že vzorek obsahoval vyrovnaný poměr zlomků uhlíků dubu (*Quercus*) a borovice (*Pinus*) a také příměs uhlíků neurčitelných jehličnanů (*Conifera*), javoru (*Acer*) a břízy či olše (*Betula/Alnus*). Toto druhové spektrum by pak odpovídalo smíšeným kyselým doubravám (Kočár, Kočárová 2012), jejichž výskyt je evidován v průběhu celého atlantiku i na počátku epiatlantiku (Rulf 1983, 42; Opravil 1984, 168; Rybníček, Rybníčková 2001, 305; Ziegler 2004, 39). Přítomnost borovice by mohla ukazovat na existenci světlin či lemových společenstev v okolí sídliště (Opravil 1988, 15–16). Částečně odlesněný terén s přítomností polí či luk pak nepřímo dokládá také zastoupení zajíce polního v archeozoologickém materiálu.

Pomocí metody archeobotanické makrozbytkové analýzy byla potvrzena znalost kultivace pšenice dvouzrnky (*Triticum dicoccon*). Zaznamenány byly i plané druhy (tab. 7), mezi kterými se podařilo determinovat merlík bílý (*Chenopodium album*), opletku rolní (*Fallopia convolvulus*), lebedu rozkladitou (*Atriplex patula*) a ptačinec žabinec (*Stellaria media*). Jedná se o plevelné druhy kypřených, živinami dotovaných substrátů, recentně rostoucí v rumišťích a jarních obilninách či okopaninách. Zjištěny byly také makrozbytky bezu černého (*Sambucus nigra*), který porůstá především delší dobu zarůstající rumišťe v okolí lidských sídel (Kočár, Kočárová 2012). Jeho výskyt je ze sledovaného období konce atlantiku doložen i pomocí pylových analýz (Opravil 1984, 168; Ziegler 2004, 39).

8. Lokalita v kontextu západomoravské periferie

Přestože materiální náplň mladšího vývojového stupně kultury s moravskou malovanou keramikou (nejen na jihozápadní Moravě) byla v minulosti již několikrát podrobně rozebírána (Podborský 1970, 1993; Koštuřík 1973, 1980, 1983; Kovárník 2005, 2007; Hudec 1994; Pavelčík 2001 ad.), každý další soubor přináší do našeho celkového poznání nové světlo, a to především ve spojení s radiokarbonovým datováním. Následující řádky jsou proto věnovány vztahu obou chronologií v rámci studované lokality a širší oblasti západomoravské periferie. Na základě analýzy bohatého nálezového inventáře ze zájmové lokality můžeme těžiště jejího osídlení datovat v rámci relativní chronologie do mladšího vývojového stupně lengyelské kultury, a to do fáze Ib (Lengyel III viz Čižmář *et al.* 2004). Pro tuto dataci by svědčilo jednak surovinové spektrum štípané kamenné industrie s preferencí křemičitých hmot, u kterých se podařilo vysledovat chronologické a regionální vazby (cf. Kuča, Bartík 2012), a jednak především charak-

druh	počet určených kostí	% určených kostí	% všech kostí	počet jedinců
prase domácí	3	6,7	2,3	1
ovce/koza	9	20	6,9	1
zajíc polní	1	2,2	0,8	1
středně velký savec	32	71,1	24,6	1
neurčitelné	85	-	65,4	-
celkem	130	34,6	100	4

Tab. 5. Přehled zjištěných druhů zvířat.
Tab. 5. Overview of identified animals.

ter keramické produkce. U některých nádob se objevují ostřeji oddělované jednotlivé partie, přičemž nápadným znakem je zvýraznění přechodu mezi nimi mělkým žlábkem, který bývá navíc často aplikován i okolo výčnělků. Z hlediska znaků u profilace nádob stojí za vyzdvihnutí také nápadné a někdy až extrémní zesílení plecí u mís.

Po výzdobné stránce je nejpočetněji zastoupena plastická výzdoba, mezi kterou sice převažují méně chronologicky citlivé polokulovité výčnělky, ale zato se objevují i některé typy signalizující právě závěrečný vývoj kultury s moravskou malovanou keramikou (např. zobákovité a výrazně odsazené výčnělky). Za charakteristické pro příslušnou fázi lze považovat rovněž velké pupky na spodcích mís či přežívající výčnělek typu sovi hlavička a také méně běžný výčnělek hráněný ostrý s horizontálním otvorem (Podborský 1970; Košťuřík 1973; Kovárník 2005, 2007). U rohatých i oblých uch se zde projevuje nápadné zúžení a především horizontální rozšíření tvarů, což můžeme považovat za jeden z dalších významných znaků. V souboru se objevuje monochromní a pravděpodobně celoplošný červený nátěr s vazbou na keramickou třídu pohárků (v jednom případě i mís). Několik fragmentů vykazuje také vyspělou úpravu povrchu tuhováním, které se vyskytuje na konci vývoje kultury s moravskou malovanou keramikou a v jejím epilengyelském období (Kovárník 2007, 73). V neposlední řadě byla zjištěna i vhloubená výzdoba, a to především ve formě přerušovaných i nepřerušovaných linií s elipsovými záseky. Četný výskyt této výzdoby začíná již v předešlých fázích, a proto jej nelze při datování považovat za vůdčí element. Determinovat se však podařilo také další typy vhloubené výzdoby reprezentované půlobloukovitými vrypy a různými typy žlábků, jejichž aplikace nabývala na intenzitě právě v závěrečných fázích kultury s moravskou malovanou keramikou (Košťuřík 1973, 1983; Kovárník 2005, 164–165; 2007, 72; Podborský 1970, 1993).

Kromě ukotvení lokality v rámci vnitřní relativní chronologie kultury s moravskou malovanou kera-

mikou se podařilo období zdejšího osídlení datovat i absolutně, což byl mimo jiné i jeden z hlavních cílů provedené zjišťovací sondáže. Výsledné radiokarbové datum (Poz-44550) získané z odebraného uhlíku činí 5510 ± 35 BP, čemuž po kalibraci s využitím programu CalPal, ver. 2014 (Weninger, Jöris 2008) na křivce IntCal13 (Reimer et al. 2013) odpovídá interval $6320 - 6260$ calBP při směrodatné odchylce 2 sigma. Jak můžeme vidět na obr. 15, kalibrační křivka je v daném úseku poměrně členitá (dva propady a plateau), což odráží i poměrně široké pásmo, které zabírá obalová křivka kalibrované pravděpodobnosti. Na základě dosavadního stavu poznání spadá datum do závěrečných fází lengyelského vývoje (cf. Kuča et al. 2012, 55–56). Pokud se ovšem podíváme na rozptyl všech prozatím dostupných dat z této fáze v rámci jihozápadní Moravy, tak se zde vydělují dva úseky (Kuča et al. 2012, 57, obr. 3). Zatímco datum ze Slavíkovice je v této fázi nejstarší a zhruba odpovídá datům získaným ze Štěpánovic (rovněž MMK IIb), druhá skupina dat pochází z Jezeřan-Maršovic a je výrazně mladší. Daná skutečnost může s určitou rezervou ukazovat na delší přežívání jednotlivých tradic a regionální diferenciaci. Zaměříme-li se pouze na data získaná z okrajových regionů jihozápadní Moravy, kterých je prozatím jen devět, můžeme zde pozorovat plynulý přechod mezi starším a mladším stupněm. Zajímavý jev lze postřehnout právě u lokalit mladšího stupně moravské malované keramiky, kdy se překrývají fáze IIa a IIb. Absolutní a relativní chronologie nám tak může ukazovat poněkud odlišné struktury. Již z prvního testování (Kuča et al. 2012) je zjevné, že mnohé fáze relativní chronologie neodráží pouze čistě chronologické struktury, ale naopak mohou reflektovat nejrůznější projevy regionality či socio-ekonomických aspektů dané společnosti.

Lengyelské sídliště u Slavíkovice představuje v kontextu mikroregionu povodí řeky Želetavky, jakožto jedním z okrajových území (Bartík 2014a, 22, obr. 6), prozatím nejlépe prozkoumanou lokalitu, která zároveň

koncentrace sonda	dokumentační úroveň jednotka / druh	druh								
		<i>Acer</i>	<i>Betula / Alnus</i>	<i>Corylus</i>	<i>Pinus</i>	<i>Quercus</i>	<i>Conifera ind.</i>	<i>Broadleaf ind.</i>	<i>Indeterminata</i>	
4	1 B ks	1	2	-	4	16	4	-	-	
hmotnost	g	0,0069	0,0237	-	0,0279	0,1269	0,0156	-	-	
4	1 C ks	2	1	1	43	32	-	1	2	
hmotnost	g	0,0259	0,0099	0,0191	0,5768	0,339	-	0,0079	0,1235	

Tab. 6. Přehled výsledků antrakologické analýzy.
Tab. 6. Results of anthracological analysis.

koncentrace sonda	dokumentační úroveň jednotka / druh	druh								
		<i>Cerealia</i>	<i>Triticum dicoccon</i>	<i>Triticum dicoccon</i>	<i>Fallopia convolvulus</i>	<i>Chenopodium album</i>	<i>Atriplex patula</i>	<i>Sambucus nigra</i>	<i>Stellaria media</i>	
4	1 B ks	3	3	-	1	5	2	1	-	
4	1 C ks	6	6	2	-	-	-	-	2	
typ		ob (zl)	ob	ob (zl)	n	n	n	s	s	

Tab. 7. Přehled výsledků makrozbytkové analýzy. Legend: n – nažka, ob – obilka, s – semeno, zl – zlomek.
Tab. 7. Results of macroremains analysis. Legend: N – achene, ob – cereal, s – seed, zl – fragment.

disponuje také nejširší datovou základnou. Přesto můžeme v zájmovém území nelézt alespoň několik obdobně datovaných souborů umožňujících komparaci hlavních znaků materiální kultury. Do fáze MMK IIb lze spolehlivě zařadit lokality Mladoňovice – „Sedliště“, Menhartice – „Na pastvištatech“, Police – „Nad novým mlýnem“, Velký Újezd – „Na volských“ a Vysočany – „U rybníka“. Na základě některých indicií náleží k této fázi také polohy Jemnice – „Široké“ a Lubnice – „Černá pole“ (souhrnně Bartík 2014b).

Komparace typologického spektra keramické produkce mezi uvedenými lokalitami je prozatím komplikovaná vzhledem k faktu, že takřka všech dostupný materiál byl získán povrchovým sběrem. Lepší představu o profilaci si můžeme udělat patrně pouze u mís, mezi kterými jednoznačně převládají hlubší tvary s vně vyhnutými plecemi a oblou maximální výdutí, které v menší míře doplňují mísy s dovnitř zataženým okrajem či jednoduché, zpravidla menší mísky s oblým tělem. Z hlediska typu okrajů se u nich objevuje převážně typ zaoblený a seříznutý. Hojný výskyt uvedených typů mís uvádí na několika lokalitách v prostředí jihozápadní Moravy J. Kovárník (2007). Zvýšená obliba seříznutých okrajů v početnějších kolekcích může být charakteristická právě pro fázi MMK IIb (Hudec 1994, 35). Slavíkovickým specifikem je pak časté zvýrazňování přechodu plece a spodku mís žlábkem. Žlábek se však objevil i na rozhraní spodku a nožky mís nebo také na jiných keramických tvarech a okolo výčnělků. Z okolních lokalit v zájmovém mikroregionu se tento prvek vyskytl například na výšinné lokalitě Velký Újezd – „Na volských“. Podobný element znázorňování přechodu jednotlivých partií nádob (zejména plecí a hrdel) různými svazky rýh a jednotlivých žlábků pak známe z několika dalších lokalit kultury s moravskou malovanou keramikou na Moravě (Košťuřík 1973, Kovárník 2005, 164–165; 2007, 72). S již pojednávaným zesílením plecí u některých mís se můžeme setkat na všech zmíněných lokalitách ze sledovaného období.

Dalším společným znakem je vysoké zastoupení zlomků s pečlivě upraveným povrchem nádob hlazením, a v menší míře i leštěním. Dostatek primárních zdrojů grafitu, které se zde vyskytují především v okolí obcí Police a Lubnice, se pak projevil také v jeho aplikaci na povrch keramiky. Na úpravu keramického povrchu tuhováním v kultuře s moravskou malovanou keramikou upozornil již F. Vildomec (1930, 36) na základě materiálu z Boskovštejna – „Písařicova pole nad rybníkem“. Od té doby se podařilo tuhování keramiky prokázat na mnoha dalších lokalitách z fází MMK IIb a IIc na jihozápadní Moravě a MOG v přilehlé části Dolního Rakouska (viz Kovárník 2002, 2005, 2007).

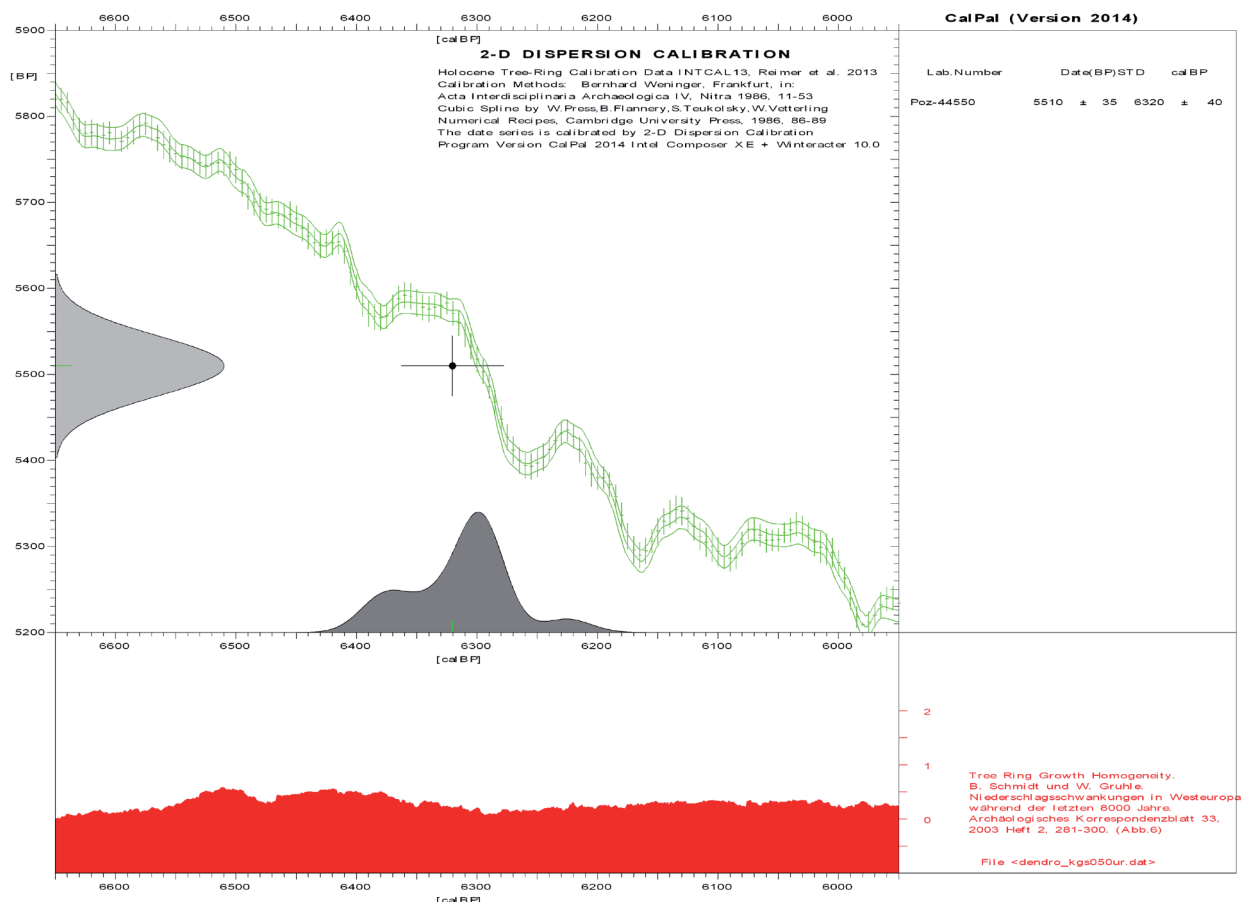
Z hlediska výzdoby dominují mezi všemi uvedenými lokalitami plastické výčnělky. Všeobecně nejčastěji bývá zastoupen u většiny keramický tříd méně chronologicky citlivý výčnělek polokulovitý. Na všech lokalitách

byly identifikované také výčnělky typu soví hlavička, bochánkovitý a plochý, který velmi často především na spodcích mís dosahuje velkých rozměrů. Až na výjimky obsahují popisované kolekce také výčnělky odsazené. Další typy (nevýrazný, zobákovitý, hráněný ostrý s horizontálním otvorem, kuželovitý, svisle protáhlý s horizontálním otvorem ad.) pak byly determinovány pouze na jednotlivých lokalitách. Za společný znak příslušný pro zájmovou fázi vývoje moravské malované keramiky lze považovat rohatá i oblá ucha s otvorem i bez něj, která jsou nápadně zploštěná a horizontálně rozšířená. Mezi uchy se navíc začínají objevovat tzv. pásková ucha, která se jakožto nový prvek pokračují dále v rámci vývoje eneolitické keramické produkce (Kovárník 2008, 145). Vhloubená výzdoba je v mikroregionu reprezentována především linií elipsovitých záseků, která bývá umístěna na okrajích, maximálních výdutích a ojedinele i plecích. Registrována byla rovněž varieta přerušované linie elipsovitých záseků a ojedinele se vyskytují solitérní oválné jamky. V případě Slavíkovice – „Ostánců“ a lokalit Menhartice – „Na pastvištatech“ a Velký Újezd – „Na volských“ byly determinovány také další vhloubené prvky výzdoby ve formě obloukovitých nebo čokkovitých vrypů, rýh a žlábků utvářejících různé motivy (např. spirálu). Nutné je však zmínit přežívání těchto prvků i v následující epilengyelské fázi moravské malované keramiky (Kovárník 2005). Na rozdíl od severněji situovaných oblastí Třebíčska (např. Výčapy, Štěpánovice), nebo i Znojemska (Boskovštejn, Ctidružice, Hnánice) a Brněnska (Brno-Pisárky) zde prozatím nebyl prokázán výskyt kolků (Košťuřík 1973; Kovárník 2005, 2007; Voják 2009).

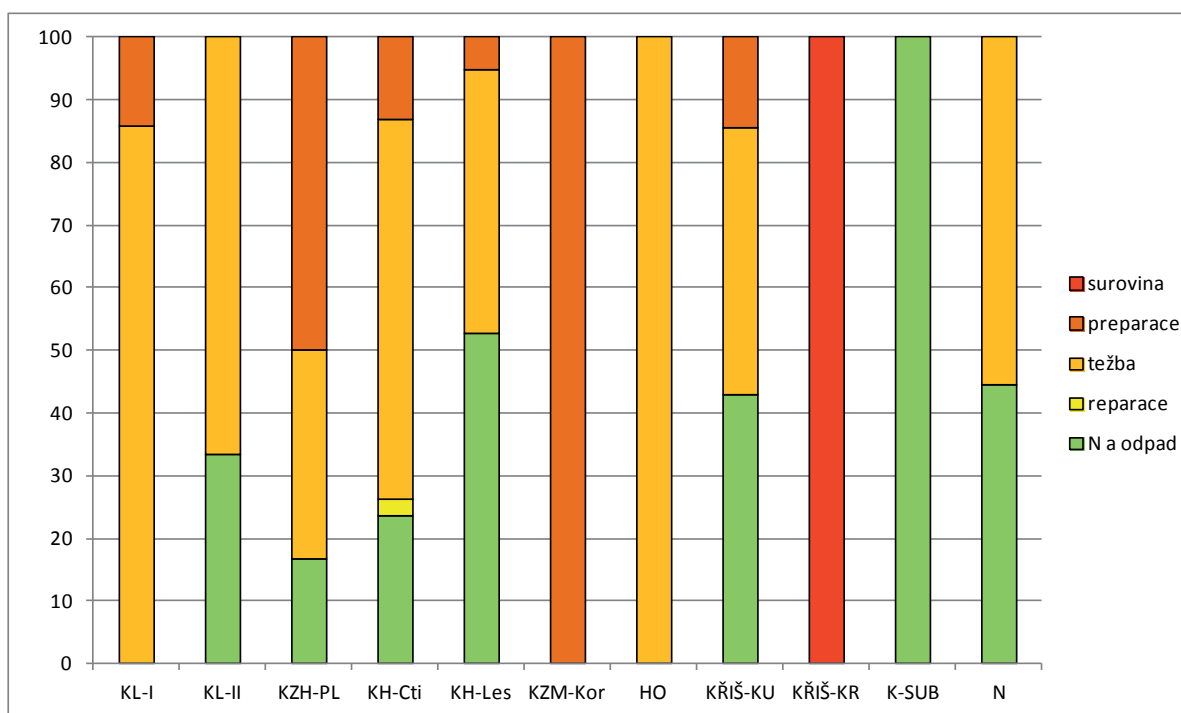
Zajímavé chronologické struktury vykazují také surovinová spektra kamenných industrií. Zejména v případě štípané industrie lze u výše uvedených lokalit, vykazujících znaky fáze MMK IIb v povodí řeky Želetavky, pozorovat značně podobné surovinové složení, odlišující se pak jen podílem hlavní suroviny. Zatímco v kolekcích ze Slavíkovice, Menhartice a Lubnice je hlavní zastoupenou surovinou křemičitá hmota typu Ctidružice, v případě Mladoňovic, Police, Vysočan a Velkého Újezdu převládá rohovec typu Krumlovský les. Přestože jsou na všech uvedených lokalitách zastoupeny obě variety, u většiny z nich je v převaze varieta I, která byla v tomto období v Krumlovském lese (vzdáleném 55 km) masově těžena (Oliva 2010, 2014). Všechna surovinová spektra vykazují rovněž významný podíl industrie zhotovené z kusového křišťálu, jehož zdroje byly identifikovány v okolí Kněžic (již mimo klasickou sídelní oblast), tedy přibližně 25 – 30 km od popisovaných sídlišť. Vyloučeny však nemohou být ani další západomoravské zdroje (např. Mohelensko). Z dalších regionálních surovin se zde pravidelně objevuje křemičitá zvětralina serpentinitu typu plazmy (podíl do 10 %), a křemičitá hmota typu Lesůňky (podíl do 3 %, výrazněji zastoupena pouze ve slavíkovické kolekci). Poměrně specifickou a v neolitickém potažmo časně eneolitickém kontextu dosud neznámou surovinou je kyselý subvulkanit jihočeské provenien-

ce (okolí obce Lásenice, vzdálenost cca 45 km), který máme evidován jen ze dvou lokalit na západní Moravě, a to z aktuálně analyzovaných Slavíkovice a Menhartic polohy „Na pastvištatech“ (Vokáč, Houzar 2002; Vokáč 2004; Bartík 2014a, 17). Lokální suroviny s distribucí do 10 km zde pak reprezentují nově determinované křemičité zvětraliny mramoru typu Korolupy a Lubnice (pojmenované podle míst jejich primárního výchozu; Bartík 2014b, 69–70, 222–224) a také pestrobarevná škála opálů, které doplňuje ještě sporadicky využívané variety místního křemene a krystalového křišťálu. Surovinová spektra dále obohacují importované materiály (především silicit glacienních sedimentů a radiolarit), jejichž podíl však nikdy nepřesahuje 2 %. Absence importovaných surovin v kolekci ze Slavíkovice je dána vzhledem k charakteru a způsobu získání souboru spíše dosavadním stavem výzkumu. Důležitou součástí hodnocení surovinových struktur v rámci mikroregionu bylo rovněž srovnání s přílehlou oblastí Dolního Rakouska, kde byly surovinové preference, jak ukázala nedávná pozorování, velmi podobné (souhrnně Bartík 2014b, 258–261 s další literaturou).

Broušená kamenná industrie mladšího stupně kultury s moravskou malovanou keramikou zde vykazuje zřetelné vazby na bněnský masiv, odkud pochází podstatná část surovin zjištěná v rámci výzkumu celého mikroregionu (Bartík 2013). Mezi surovinami se objevuje v tomto období hojně využívaný porfyrický mikrodiorit a amfibolický diorit (Přichystal 2000a, 2000b, 2009; Vokáč, Kuča, Přichystal 2005; s vazbou na vrtné nástroje a metabazit typu Želešice (naposledy souhrnně Bartík et al. 2015) využívaný především na jednotlivé typy sekerek. Periferní postavení zmiňovaných mladolengyelských lokalit na okraji stabilní sídelní oblasti se ovšem projevovalo i ve zvýšené míře využívání lokálních surovin pro výrobu broušené industrie. Prokázáno tu bylo využívání páskovaných variet amfibolitů a několika druhů žilných magmatických hornin, z nichž se uplatňovaly především amfibolické lamprofyry (spessartity) a žilné (trachy)andezity (Bartík, Krmíček 2013). Ostatní makrolitická kamenná industrie pak byla zhotovována takřka výhradně z místních, zejména metamorfovaných hornin. Výjimku představují pouze některé sekundárně použité otloukače, které se na lokalitu původně dostaly ve formě suroviny štípané industrie zpravidla regionální provenience.

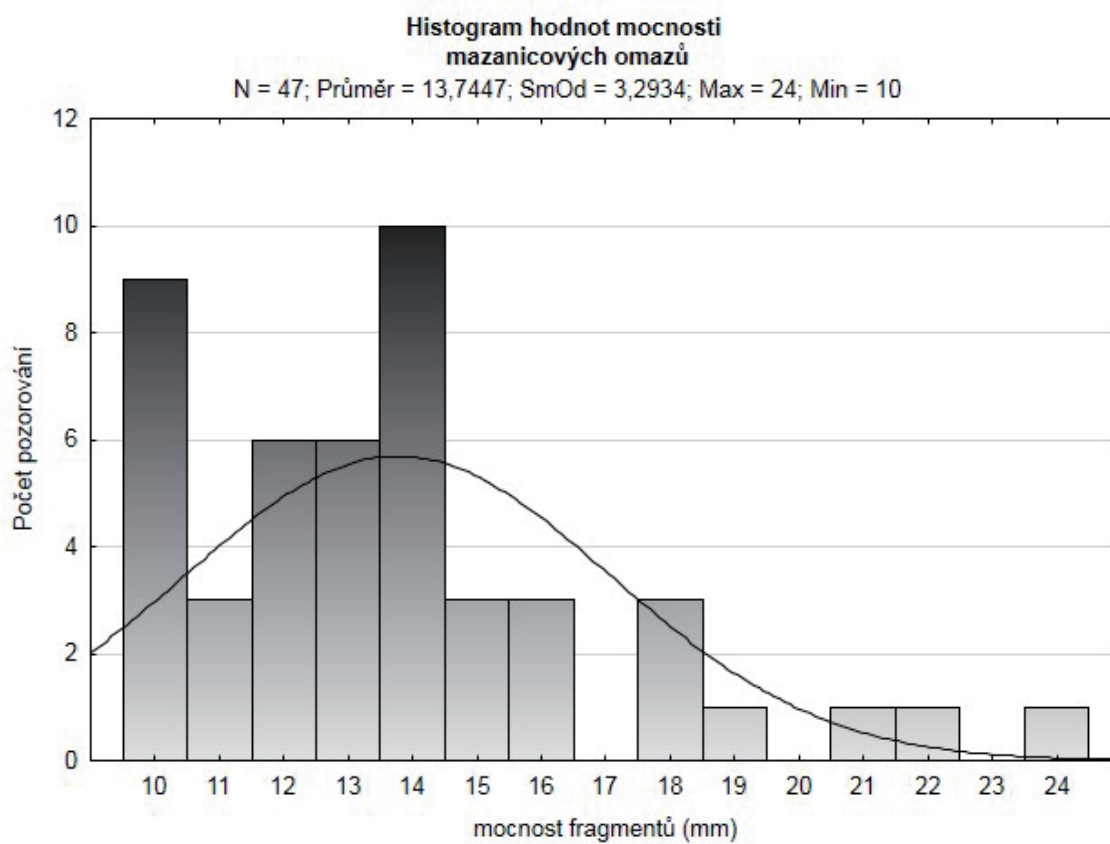

Obr. 15. Radiokarbonové datum po kalibraci.
Fig. 15. Calibrated radiocarbon date.

Graf 1. Zastoupení jednotlivých fází operačního řetězce z pohledu surovin.

Graph 1. Overview of lithic operational stages of chipped stone industry according to raw materials.

Graf 2. Histogram hodnot mocnosti mazanicových omazů.

Graph 2. Histogram of the daub depth values.

9. Závěr

Lokalita Slavíkovice – „Ostáncé“ byla systematicky sledovaná po několik let formou povrchových sběrů, které vyústily v následnou zjišťovací sondáž a posléze i archeologický dohled při skrývce ornice v souvislosti se stavební činností. Na studované poloze se podařilo prokázat intenzivní osídlení v mladším stupni kultury s moravskou malovanou keramikou, přesněji v rámci relativní chronologie ve fázi IIb, čemuž po validaci odpovídá také absolutní datum získané radiokarbonovou metodou. Sídliště se tak řadí k několika dalším lokalitám (viz kap. 8), jež zde dokumentují závěrečný vývoj osídlení, které tu z blíže neznámých důvodů v následujících etapách časného (jordanovská kultura) a starého (kultura s nálevkovitými poháry) eneolitu dále nepokračuje.

Z povrchových průzkumů lokality, ale především z drobné zjišťovací sondáže jednoho z doložených zahloubených objektů, se podařilo získat reprezentativní soubor keramického materiálu a kamenné industrie, který umožnil blíže přiblížit charakter hmotné kultury a ekonomické struktury zájmového období v jedné ze specifických okrajových oblastí výskytu lengyelské kultury. Velkým přínosem pro budoucí výzkum a rekonstrukci paleokrajiny, stejně tak jako subsistenčního modelu přechodného období neolitu a eneolitu jsou jistě prezentované analýzy uhlíků a makrozbytků, které doplňuje ještě rozbor dochovaných zvířecích kostí. Přestože se zájmový sídlištní areál nacházel již v členitém terénu podhůří Českomoravské vrchoviny, nebyl zdaleka obklopen pouze zapojenými lesy. Jak ukázaly výsledky analýz, lokalita se rozprostírala v částečně odlesněném terénu s přítomností polí a luk. Podrobný rozbor získaného materiálu umožnil odhalit také některé společné znaky a naopak odlišnosti v keramické produkci a surovinových preferencích mezi jednotlivými obdobně datovanými sídlišti kultury s moravskou malovanou keramikou v mikroregionu povodí řeky Želetavky, respektive širšího horního Podyjí. Budoucí výzkumy v této oblasti snad poskytnou další srovnatelné soubory, které by napomohly ucelit obraz lengyelského osídlení na periferii západní Moravy a jeho vztah k centrálním oblastem jižní Moravy, ale i dalších sousedních regionů.

Literatura

Ambros, C. 1986: Tierknochenfunde aus Siedlung der Lengyel-Kultur in der Slowakei. In: Němejcová-Pavúková, V. (ed.): *Internationales Symposium über die Lengyel-Kultur. Nové Vozokany 5. – 9. November 1984*. Nitra, Wien: Institut für Ur- und Frühgeschichte der Universität Wien, 11–17.

Bartík, J. 2012: Lengyelské osídlení mikroregionu povodí řeky Želetavky. Nové poznatky o kultuře s moravskou malovanou keramikou na periferii jihozápadní Moravy. In: J. Peška, F. Trampota (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu našich zemí 2011. Sborník referátů z 30. zasedání badatelů pro výzkum neolitu a eneolitu (nejen) Čech, Moravy a Slovenska, Mikulov 19. – 22. 10. 2011*. Mikulov, Olomouc: Regionální muzeum v Mikulově, Archeologické centrum Olomouc, 11–23.

Bartík, J. 2013: Broušená a ostatní kamenná industrie kultury s moravskou malovanou keramikou z prostoru nejzápadnější Moravy. In: M. Metlička (ed.): *Archeologie západních Čech 6. Příspěvky z 31. pracovního setkání Otázky neolitu a eneolitu našich zemí*. Plzeň: Západočeské muzeum, 118–154.

Bartík, J. 2014a: Dynamika neolitického a časně eneolitického osídlení na periferii západní Moravy. In: M. Popelka, R. Šmidtová (eds.): *Neolitizace aneb setkání generací*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 9–27.

Bartík, J. 2014b: *Sídelní a socioekonomické aspekty lengyelské kultury v prostoru nejzápadnější Moravy*. Rkp. diplomové práce. Uloženo: knihovna Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

Bartík, J., Krmíček, L. 2013: Petroarcheologický rozbor žilných magmatických hornin moldanubika využívaných na výrobu neolitické broušené kamenné industrie v prostoru nejzápadnější Moravy. *Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales* 98(1), 25–34.

Bartík, J., Krmíček, L., Rychtaříková, T., Škrdla, P. 2015: Primárně zpracovatelská dílna na amfibolitové metabazity u Želešic. *Přehled výzkumů* 56(1), 31–57.

Benecke, N. 1994: *Archäozoologische Studien zur Entwicklung der Haustierhaltung in Mitteleuropa und Südkandinavien von den Anfängen bis zum ausgehenden Mittelalter*. Schriften für Ur- und Frühgeschichte 46, Berlin: Akademie-Verlag.

Čížmář, Z., Pavúk, J., Procházková, P., Šmíd, M. 2004: K problému definování finálního stadia lengyelské kultury. In: Hänsel, B., Studeníková, E. (eds.): *Zwischen Karpaten und Ägäis. Neolithikum und ältere Bronzezeit. Gedenkschrift für Viera Němejcová-Pavúková*. Rahden / Westf.: Leidorf, 208–232.

Dokládal, M. 1999: *Morfologie spálených kostí. Význam pro identifikaci osob.* Sborník prací lékařské fakulty Masarykovy univerzity 113, Opuscula Anthropologica. Brno: Masarykova univerzita.

Dreslerová, G. 2006: Zpracování zvířecích kostí z neolitického sídliště v Těšeticích-Kyjovicích (okr. Znojmo, Česká republika). *Archeologické rozhledy* 58(1), 3–32.

Đuriš, J. 2008: Intenzita prepálenia mazanice na príklade deštrukcie domu lengyelskej kultury z Chynorian. In: I. Cheben, I. Kuzma, I. (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 2007. Zborník referátov z 26. pracovného stretnutia bádateľov pre výskum neolitu a eneolitu Čiech, Moravy a Slovenska, Michalovce 24. – 27. 9. 2007.* Nitra: Archeologický ústav SAV, 49–64.

Evans, R. J., Milne, T. A. 1987: Molecular characterization of the pyrolysis of biomass. 1. Fundamentals. *Energy & Fuels* 1, 123–137.

Fojtík, P. 2006: Kralice na Hané (okr. Prostějov). *Přehled výzkumů* 47, 106–107.

Horsák, M., Juříčková, L., Beran, L., Čejka, T., Dvořák, L. 2010: Komentovaný seznam měkkýšů zjištěných ve volné přírodě České a Slovenské republiky. *Mala-cologica Bohemoslovaca, Supplementum* 1, 1–37.

Houzar, S. 1997: Geologická stavba, nerosty a těžba nerostných surovin. In: V. Nekuda (ed.): *Moravskobudějovicko, Jemnicko.* Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 27–47.

Houzar, S. 2007: Neživá příroda Moravskobudějovicka. In: S. Houzar et al.: *Geologické, botanické a zoologické zajímavosti Moravskobudějovicka a Jemnicka.* Moravské Budějovice: město Moravské Budějovice, Fond Vysočiny, 9–20.

Hudec, J. 1994: Niektoré poznámky k vývoju mladšieho stupňa MMK na Oslavansku a Ivančicku. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* E 39, 31–42.

Humpola, D., Stříšková, J. 2013: Nové poznatky z období kultury s lineární keramikou na Moravě. In: I. Cheben, M. Soják (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 2010. Zborník referátov z 29. pracovného stretnutia bádateľov pre výskum neolitu a eneolitu Čiech, Moravy a Slovenska, Vršatecké Podhradie, 27. – 30. 9. 2010.* Nitra: Archeologický ústav SAV, 75–82.

Kočár, P., Kočárová, R. 2012: *Slavíkovice (okr. Třebíč).* Rukopis zprávy o archeobotanické analýze, č. 32/12. Uloženo: Archeologický ústav AV ČR, Praha.

Košťurík, P. 1973: *Die Lengyel-Kultur in Mähren. Die jüngere mährische bemalte Keramik.* Studie archeologického ústavu ČSAV Brno 6(1). Praha: Academia.

Košťurík, P. 1980: Výšinné sídliště u Oslavan a poznámky k mladšímu období kultury s moravskou malovanou keramikou. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* E 25, 65–73.

Košťurík, P. 1983: Poznámky k II. stupni kultury s moravskou malovanou keramikou na jihozápadní Moravě. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* E 28, 127–160.

Kovárník, J. 2002: Pozoruhodné mohylové pohřebiště u Božic, okr. Znojmo. Další hroby lidu s moravskou malovanou keramikou. In: I. Cheben, I. Kuzma (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 2001. Zborník referátov z 20. pracovného stretnutia bádateľov pre výskum neolitu a eneolitu Čiech, Moravy a Slovenska, Liptovská Sielnica 9. – 12. 10. 2001.* Nitra: Archeologický ústav SAV, 143–166.

Kovárník, J. 2003–2004: Osídlování nížin ve starším stupni kultury s lineární keramikou na jižní Moravě. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* M 8-9, 31–52.

Kovárník, J. 2005: Mladší moravská malovaná keramika z Hnanic u Znojma. In: I. Cheben, I. Kuzma (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín. Zborník referátov z 23. pracovného stretnutia bádateľov pre výskum neolitu Čiech, Moravy a Slovenska, Skalica 21. – 24. 9. 2004.* Nitra: Archeologický ústav SAV, 161–183.

Kovárník, J. 2007: Mladší stupeň moravské malované keramiky na jihozápadní Moravě. Rozbor keramických nálezů ze sídliště Výčapy I, okr. Třebíč a z hrobu ze Džbánic, okr. Znojmo. In: R. Tichý (ed.): *Otázky neolitu a eneolitu našich zemí. Sborník referátů z 25. zasedání bádateľů pro výskum neolitu Čech, Moravy a Slovenska, Hradec Králové 30. 10. – 2. 11. 2006.* Archeologické studie Univerzity Hradec Králové 1. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 71–76.

Kovárník, J. 2008: Nové nálezy keramiky zdobené brázděným vpichem z jižní a jihozápadní Moravy. In: I. Cheben, I. Kuzma (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 2007. Zborník referátov z 26. pracovného stretnutia bádateľov pre výskum neolitu a eneolitu Čiech, Moravy a Slovenska, Michalovce 24. – 27. 9. 2007.* Nitra: Archeologický ústav SAV, 141–156.

Kuča, M., Bartík, J. 2012: Příspěvek k problematice křemičitých hmot a jejich využívání v průběhu neolitu na jižní a jihozápadní Moravě. *Přehled výzkumů* 53(1), 41–50.

Kuča, M., Kovář, J. J., Nývltová Fišáková, M., Škrdla, P., Prokeš, L., Vaškových, M., Schenk, Z. 2012: Chronologie neolitu na Moravě – předběžné výsledky. *Přehled výzkumů* 53(1), 51–64.

Kuča, M., Schenk, Z., Nývltová Fišáková, M. 2011: Lengyelské sídlště v Dluhonicích (okr. Přerov) a jeho postavení v rámci počátku mladšího stupně lengyelské kultury v prostoru jižního vstupu Moravské brány. *Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales* 96, 33–57.

Kuča, M., Vokáč, M., Nývltová Fišáková, M. 2009: Sídlště kultury s moravskou malovanou keramikou v Šebkovicích a jeho přínos k absolutnímu datování mladého neolitu na Českomoravské vrchovině. *Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales* 94, 65–88.

Kuna, M., Němcová, A. a kol. 2012: *Výpověď sídlštního odpadu. Nálezy z pozdní doby bronzové v Rostokách a otázky depoziční analýzy archeologického kontextu.* Praha: Archeologický ústav AV ČR, Praha.

Kyselý, R. 2010: Lov v eneolitu. Příspěvek k poznání paleoekonomiky v českém a moravském pravěku dle nálezů zvířecích kostí. *Živá archeologie* 11, 36–40.

Kyselý, R. 2012: Paleoekonomika lengyelského období a eneolitu Čech a Moravy z pohledu archeozoologie. *Památky archeologické* 103, 5–70.

Lička, M. 2011: *Osídlení kultury s lineární keramikou v Kosoři, okr. Praha-západ.* Fontes Archaeologici pragenses 37. Praha: Národní muzeum.

Lička, M., Mach, Z. 2013: Mazanicový sídlštní odpad jako zdroj informací o neolitických jednokomorových pecích. In: I. Cheben, M. Soják, M. (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 2010. Zborník referátov z 29. pracovného stretnutia badateľov pre výskum neolitu a eneolitu Čiech, Moravy a Slovenska, Vršatecké Podhradie, 27. – 30. 9. 2010.* Nitra: Archeologický ústav SAV, 153–167.

Nevizánský, G. 1990: K problematice pastierstva v eneolite. *Študijné zvesti* 26(1), 71–75.

Oliva, M. 2010: *Pravěké hornictví v Krumlovském lese.* Anthropos N. S. 24. Brno: Moravské zemské muzeum.

Oliva, M. 2014: Paralipomena k lengyelskému osídlení Krumlovského lesa. *Studia archaeologica Brunensia* 19, 51–69.

Opravil, E. 1984: Poznámky k rekonstrukci přírodního prostředí v neolitu ČSSR. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity E* 29, 167–178.

Opravil, E. 1988: Archeobotanické nálezy ze Středočeského kraje. *Bohemia Centralis* 17, 7–19.

Oudemans, T. F. M., Boon, J. J. 1991: Molecular archaeology: analysis of charred (food) remains from prehistoric pottery by pyrolysis – gas chromatography/mass spectrometry. *Journal of Analytical and Applied Pyrolysis* 20, 197–227.

Oudemans, T. F. M., Boon, J. J. 1993: Traces of ancient vessel use: investigating prehistoric usage of four pots types by organic residue analysis using pyrolysis mass spectrometry. *Analecta Praehistorica Leidensia* 26, 221–234.

Oudemans, T. F. M., Eijkel, G. B., Boon, J. J. 2007: Identifying biomolecular origins of solid organic residues preserved in Iron Age pottery using DTMS and MVA. *Journal of Archaeological Science* 34, 173–193.

Pavelčík, J. 1960: Volutové sídlště v Hradčovicích. *Přehled výzkumů 1959*, 29.

Pavelčík, J. 2001: Poznámky k závěrečné fázi lengyelského kulturního okruhu na Moravě. (Problematika jordanovské skupiny). In: V. Podborský (ed.): *50 let archeologických výzkumů Masarykovy univerzity na Znojemsku.* Brno: Masarykova univerzita, 257–267.

Pavlů, I. 1977: K metodice analýzy sídlštní keramikou. *Památky archeologické* 68(1), 5–55.

Pavúk, J. 1990: Adaptácia neolitického osídlenia na prírodné podmienky. *Študijné zvesti* 26(1), 63–70.

Pfleger, V., Pradáč, J. 1981: *Krása lastur.* Praha: Academia.

Podborský, V. 1970: Současný stav výzkumu kultury s moravskou malovanou keramikou. *Slovenská archeológia* 18(2), 235–310.

Podborský, V. 1993: Lid s moravskou malovanou keramikou. In: V. Podborský (ed.): *Pravěké dějiny Moravy. Vlastivěda Moravská. Země a lid. Nová řada, svazek 3.* Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 108–161.

Podborský, V., Kazdová, E., Košťurík, P., Weber, Z. 1977: *Numerický kód moravské malované keramiky: problémy deskripce v archeologii.* Brno: Univerzita J. E. Purkyně.

Procházková, M. 2008: *Použití metod organické spektrometrie k analýze organického materiálu archeologického původu.* Rkp. bakalářské práce. Uloženo: Ústav chemie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

Prokeš, L., Hložek, M. 2007: Identification of some adhesives and wood pyrolysis products of archaeological origin by direct inlet mass spectrometry. *Chemia Analytyczna* 52, 701–714.

Prokeš, L., Procházková, M., Kuča, M., Parma, D., Fojtík, P., Humpola, D. 2011: Identifikace tma-

vých smolných hmot z neolitických nálezů na Moravě. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* M 14–15, 113–130.

Přichystal, A. 2000a: Neolitické – eneolitické broušené artefakty v České republice z hlediska kamenných surovin. *Pravěk NŘ* 9/1999, 41–70.

Přichystal, A. 2000b: Stone raw materials of the Neolithic – Aeneolithic polished artefacts in the Czech republic: The present state of knowledge. Contributions to the Geology and Petrology of Crystalline Complexes. *Krystalinikum* 26, 119–136.

Přichystal, A. 2009: *Kamenné suroviny v pravěku východní části střední Evropy*. Brno: Masarykova univerzita.

Regert, M., Rolando, Ch. 2002: Identification of archaeological adhesives using direct inlet electron ionization mass spectrometry. *Analytical Chemistry* 74, 965–975.

Reimer, P. J., Bard, E., Bayliss, A., Beck, J. W., Blackwell, P. G., Bronk Ramsey, C., Buck, C. E., Cheng, H., Edwards, R. L., Friedrich, M., Grootes, P. M., Guilderson, T. P., Haffidason, H., Hajdas, I., Hatté, C., Heaton, T. J., Hogg, A. G., Hughen, K. A., Kaiser, K. F., Kromer, B., Manning, S. W., Niu, M., Reimer, R. W., Richards, D. A., Scott, E. M., Southon, J. R., Turney, C. S. M., van der Plicht, J. 2013: IntCal13 and MARINE13 radiocarbon age calibration curves 0–50000 years calBP. *Radiocarbon* 55(4), 1869–1887.

Rulf, J. 1983: Přírodní prostředí a kultury českého neolitu a eneolitu. *Památky archeologické* 74, 35–95.

Rybníček, K., Rybníčková, E. 2001: Vegetace a přírodní prostředí jako pozadí archeologických kultur ČR, 28000 – 1000 B. P. In: V. Podborský (ed.): *50 let archeologických výzkumů Masarykovy univerzity na Znojemsku*. Brno: Masarykova univerzita, 301–310.

Rybníčková, E. 1990: Paleovegetační mapy a jejich význam pro rekonstrukci přírodního prostředí pravěku v Československu. *Študijné zvesti* 26(1), 47–52.

Šída, P. 2007: Využívání kamenné suroviny v mladší a pozdní době kamenné. Dílenské areály v oblasti horního Pojizeří. *Dissertationes Archaeologicae Brunenses/Pragensesque* 3. Praha, Brno: Karlova univerzita, Masarykova univerzita.

Uhlířová, H. 2012: *Fauna a kostěná, parohová industrie z nových výzkumů v sektoru B4 z lokality Těšetice-Kyjovice „Sutny“*. Rkp. diplomové práce. Uloženo: knihovna Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

Vařeka, P. 1995: Nálezy mazanice v archeologických strukturách – deskriptivní systém a databáze mazanice. *Archeologické fórum* 14, 59–64.

Vencl, S. 1961: Studie o šáreckém typu. *Sborník Národního muzea, řada A, Historie*, 15, 93–140.

Vencl, S. 1991: Fragments of clay daubs as a source of information on prehistoric architecture. *Památky archeologické* 82, 406–411.

Vildomec, F. 1930: O moravské neolitické keramice pomalované. *Obzor Praehistorický* 7–8, 1–43.

Vokáč, M. 2004: Suroviny štípané kamenné industrie v pravěku jihozápadní Moravy. *Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales* 89, 167–206.

Vokáč, M. 2008: *Broušená a ostatní kamenná industrie z neolitu a eneolitu na jižní Moravě se zvláštním zřetelem na lokalitu Těšetice-Kyjovice*. Rkp. dizertační práce. Uloženo: Ústav archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

Vokáč, M. 2009: *Štěpánovice-silnice II/360, rekonstrukce*. Nálezová zpráva č. 037/09. Uloženo: Muzeum Vysočiny Jihlava.

Vokáč, M., Houzar, S. 2002: Menhartice (okr. Třebíč). *Přehled výzkumů* 43, 161.

Vokáč, M., Kuča, M., Přichystal, A. 2005: Využití amfibolického dioritu brněnského masivu v pravěku jižní Moravy. In: I. Cheben, I. Kuzma (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajů. Zborník referátov z 23. pracovného stretnutia bádateľov pre výskum neolitu Čiech, Moravy a Slovenska, Skalica 21. – 24. 9. 2004*. Nitra: Archeologický ústav SAV, 359–367.

Weninger, B., Jöris, O. 2008: A ¹⁴C age calibration curve for the last 60 ka: the GreenlandHulu U/Th timescale and its impact on understanding the Middle to Upper Paleolithic transition in Western Eurasia. *Journal of Human Evolution* 55, 772–781.

Ziegler, V. 2004: *Naše příroda ve čtvrtohorách*. Praha: Univerzita Karlova.

Resumé

The Slavíkovice – “Ostánce“ site located in the Želetavka River basin microregion (south-western Moravia) has been systematically researched for several years using surface surveys, test pitting and archaeological supervision of earthmoving activities. Intensive occupation by the MPW Culture during the I Ib phase has been documented. A radiocarbon date is chronologically consistent with this cultural attribution. This site can be grouped with several other sites that document the end stages of the local settlement. Representative samples of pottery and lithic artifacts have provided insight into the material culture and economic structure of the period in interest for a specific peripheral region of the Lengyel culture. Analysis of pottery has shown that the most common relief decoration included protuberance types that signalized the final stage of the MPW culture (e. g. beak-shaped, sharply indented, „owl-headed“, sharp protuberance with a horizontal opening; Podborský 1970; Košťuřík 1973; Kovárník 2005, 2007). Narrowing as well as horizontal widening of the horned and rounded handles are conspicuous features of this chronological phase. Painted decorations are also occasionally present. Several fragments evince advanced treatment of vessel surfaces using graphite. This type of treatment occurs at the end of the MPW period during its Epilengyel phase (Kovárník 2007, 73). Carved decorations including characteristic attributes of the final phase of the MPW culture include semicircular engravings and various types of grooves (Košťuřík 1973, 1983; Kovárník 2005, 164–165; 2007, 72; Podborský 1970, 1993). The lithic raw material types and a preference for siliceous materials are also consistent with the chronological phase (*cf.* Kuča, Bartík 2012). The human occupation of this site was also dated using radiocarbon. Obtaining an absolute date was one of the main aims of the excavation. The radiocarbon measurement on insitu charcoal produced a result of 5510 ± 35 BP (Poz-44550), after calibration using the CalPal programme (ver. 2014; Weninger, Jöris, 2008) on IntCal13 curve (Reimer *et al.* 2013) the resultant age range is 6320 – 6260 calBP (2 sigma). Analyses of charcoal, plant macroremains and faunal remains will contribute to future reconstructions of palaeoenvironment and subsistence. Although the site is located in a rugged landscape of the Czech-Moravian Highland foothills, it was not completely surrounded by forests. The area was partially deforested with fields and meadows. Detailed analysis of the archaeological material has revealed common features as well as differences in pottery production and raw material preferences between similarly dated MPWC sites in the area of interest. Future research in this area has the potential for recovery of more collections which will further improve our understanding of the Lengyel settlement in western Moravia periphery and its relationship to central areas in south Moravia and other neighbouring regions.

Kontakty

Jaroslav Bartík

Slovácké muzeum, Archeologické oddělení
Štefánikova 1285
CZ-686 01 Uherské Hradiště
jaroslav.bartik@slovackemuzeum.cz

Milan Vokáč

Riegrova 22
CZ-674 01 Třebíč

Martin Kuča

Městské muzeum a galerie
Knížecí dům, Náměstí T. G. Masaryka 40
CZ-672 01 Moravský Krumlov
muzeum@meksmk.cz

Alžběta Čerevková

Ústav archeologie a muzeologie FF MU
Arna Nováka 1
CZ-602 00 Brno
cerevkova.betka@seznam.cz

Lubomír Prokeš

Ústav chemie, PřF MU
Kotlářská 267/2
CZ-611 37 Brno
luboprok@gmail.com

Miriam Nývtová Fišáková

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
CZ-602 00 Brno
nyvtova@arub.cz